

Terezínská iniciativa 92

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

září 2018

Foto: Jindřich Buxbaum

**Na snímku
Jan Kačer, Hana Sternlichtová a Radek Hejret
při prezentaci knihy Svobodná, volná. (Více na str. 12.)**

Cesty bez návratu v Pinkasově uličce

Židovské muzeum v Praze pozvalo členy Terezínské iniciativy a Židovské obce v Praze k prohlídce nové části expozice v areálu Pinkasovy synagogy ve středu 27. června 2018. Přítomné provedla expozicí její autorka PhDr. Jana Šplíchalová.

O synagoze

Pinkasova synagoga je druhá nejstarší dochovaná synagoga v Praze. Roku 1535 ji dal postavit v pozdně gotickém slohu jeden z významných členů pražské židovské obce, Aron Mešulam Horovic. Po jeho vnukovi, rabínu Pinkasovi Horovicovi, pak patrně získala své jméno – Pinkasova škola. Stavba sloužila jako soukromá rodinná modlitebna a v její blízkosti byla zřízena rituální lázeň (mikve). Do své původní podoby byla synagoga obnovena v letech 1950–54.

Památník obětem šoa z českých zemí

Pinkasova synagoga byla následně v letech 1955–60 přeměněna na Památník téměř 80 000 Židů z českých zemí, kteří zahynuli během šoa. Jejich jména připomínají ručně zhotovené nápisy pokrývající zdi hlavní lodi synagogy a přilehlých prostor. Autory původní podoby jednoho z nejstarších památníků svého druhu v Evropě byli malíři Václav Bošтік a Jiří John. Po sovětské invazi roku 1968 byl památník na více než 20 let uzavřen. Plně zrekonstruován byl v první polovině 90. let 20. století Židovským muzeem v Praze, v jehož

správě a péči se objekt nachází. Synagoga se znovu otevřela veřejnosti roku 1996 a spolu s Památníkem byla veřejnosti zpřístupněna stálá expozice Dětské kresby z Terezína 1942–1944 v prvním nadzemním podlaží synagogy. Vystavené kresby jsou působivým svědectvím o krutém osudu dětí a často jedinou památkou na ty, které nepřežily.

Expozice

Roku 2016 Židovské muzeum v Praze přikročilo k modernizaci stálé expozice a souvisejícím stavebním a technologickým úpravám. Vnitřní expozice byla nově propojena s venkovními prostory a byly vytvořeny dvě odpočinkové zóny. V prostoru prvního vstupního nádvoří nově instalovaný prostorový panel nabízí orientační mapku celého areálu a základní informace o historii Pinkasovy synagogy a Památníku obětí šoa z českých zemí.

V nově zpřístupněné tzv. Pinkasově uličce je pak instalována nová doprovodná výstava *Cesty bez návratu. Deportace Židů z českých zemí v letech 1939–1945*, jejíž kurátorkou je PhDr. Jana Šplíchalová. Tato

venkovní expozice o místech, kde Židé z českých zemí v době druhé světové války umírali, přímo souvisí s nápisy jmen obětí šoa v Památníku a volně i náhrobky Starého židovského hřbitova. Výstava o šesti panelech s ústřední fotografií na každém z nich dává návštěvníkům konkrétní představu o časovém a teritoriálním rozsahu deportací Židů z českých zemí. Těmito tématy jsou: Shromaždiště, První transporty, Ghetto Terezín, a území nacisty obsazeného Pobaltí, Běloruska a Polska, kam mířily vlaky s českými a moravskými Židy.

Na kurátorském záměru spolupracovala PhDr. Šplíchalová s odbornými pracovníky Památníku Terezín přeživšími šoa, jejichž připomínky byly do konceptu začleněny. Se zamýšlenými změnami byla pamětnická veřejnost seznámena na sněmu Terezínské iniciativy 10. dubna 2016 a širší veřejnost v prostorách muzejního Oddělení pro vzdělávání a kulturu 5. září 2016.

Základní informace na výstavních panelech rozšiřují dokumenty, které je možno zhlédnout prostřednictvím informačního kiosku uvnitř Pinkasovy synagogy, webového rozhraní a mobilní aplikace. Digitální zdroje rovněž zprostředkují vyhledávání v databázi obětí

šoa; největším přínosem je navigační systém usnadňující orientaci v nápisích uvnitř synagogy. Ve výběrovém řízení na dodavatele digitálního rozšíření obsahu expozice Pinkasovy synagogy zvítězila firma Deep Vision, s.r.o. Ta následně v průběhu roku 2017 vypracovala ve spolupráci s pracovníky muzea návrh navigace v prostorách Památníku a související mobilní aplikace.

Externí expozici dále doplňuje projekce fotografií obětí šoa pod názvem *Tváře obětí šoa*, jež je po setmění promítána na štít budovy mikve v areálu Pinkasovy synagogy. Jejím záměrem je přiřadit tvář alespoň k některým jménům uvnitř Pinkasovy synagogy. Prostřednictvím široké veřejnosti a především pamětníků – přeživších šoa získalo Židovské muzeum v Praze za tímto účelem fotografie jejich blízkých, přátel a známých, kteří zahynuli nebo byli zavražděni v ghettech, koncentračních a vyhlazovacích táborech. Dodavatelem projekční techniky se na základě výběrového řízení stala firma st.dio, s.r.o., a dodavatelem digitální prezentace pro venkovní projekci firma

Metamechanics, s.r.o. Večerní projekce byla poprvé představena veřejnosti 16. října 2017, v den výročí prvního nacistického transportu židovských obyvatel z českých zemí. Promítání probíhá každý večer kromě pátků a židovských svátků. V zimních měsících trvá až dvě a půl hodiny denně, v letních pak pouze tři čtvrtě hodiny s ohledem na prodlužující se dobu západu slunce a následné setmění.

Právě dokončovanou novou expozici doplňují související stavební a technologické úpravy. Vítězem výběrového řízení na architekta a generálního projektanta se stala společnost Petr Franta architekti, s.r.o. Z výběrového řízení na vyššího dodavatele stavby vyšla vítězně firma Konsit, a.s.

V exteriérech byly opraveny fasády, dlažby, kanalizační přípojky a dešťové vpusti, zábradlí a opěrné zdi, zrestaurovány byly kamenné prvky a okna. Kamerový a bezpečnostní systém byl rozšířen a nádvoří bylo pokryto signálem WIFI. V interiéru došlo k úpravám osvětlení, zrestaurování oken a dveří a kamenných prvků, opravám dlažeb

a opravám maleb. Viditelné jsou zejména úpravy ve vstupní hale synagogy, kde byly restaurovány malby. Z technologie byla upravena část vzduchotechniky, rozšířen kamerový systém a realizovány rozvody pro internetové napojení objektu včetně signálu WIFI. Z důvodu bezpečnosti překročilo muzeum i k realizaci nového systému kontroly obsazenosti objektu osobami. Instalací sálavých panelů bylo vyřešeno temperování a optimalizováno bylo i osvětlení.

Realizace probíhala za plného návštěvnického provozu od září 2017 do dubna 2018 pod dohledem specialistů z Národního památkového ústavu. Stavba byla úspěšně zkolaudována 16. dubna 2018 a 26. dubna 2018 Židovské muzeum v Praze převzalo dílo od vyššího dodavatele stavby. V těchto dnech jsou dokončovány práce na projektu navigace v prostorách Památníku a související mobilní aplikace, následovat bude zkušební provoz. Na konec června bylo naplánováno spuštění ostrého provozu digitálního rozšíření expozice pro návštěvnickou veřejnost.

Projekt revitalizace Pinkasovy synagogy podpořil Nadační fond obětem holocaustu.

Tiskový materiál ŽMP, foto Michal Stránský

„Obchod na korze“ na nádraží Praha – Bubny

Text i foto: Zoja Franklová

Na nádraží Bubny, v prostoru vznikajícího Památníku ticha, se 7. září 2018 konalo nezvyklé představení. Šlo o koncertní provedení snímku Obchod na korze, který získal v roce 1966 Oscara za nejlepší cizojazyčný film. Hudbu Zdeňka Lišky živě přednesl Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, který dirigoval Peter Vrábel. A to vše v syrovém prostředí chátrajícího nádraží, na němž za 2. světové války začínala nucená cesta Židů do koncentračních táborů, Brána nenávratna, jak říká název sochy Aleše Veselého, která se tyčí před nádražím.

- Partneři představení: Národní filmový archiv a Česká filmová a televizní akademie.
- Záštitu poskytla primátorka Prahy Adriana Krnáčová a velvyslanci Státu Izrael a Spolkové republiky Německo.

„Letošní rok je zlomový hlavně proto, že do procesu revitalizace železniční stanice vstupuje Magistrát hlavního města Prahy s již schválenou investiční podporou. Konečně se tedy povede zahájit reálnou přestavbu nádražní budovy na památník. Naplánována je na dva a půl roku od započetí stavby, do níž se má nyní pustit hlavní město Praha,“ říká dokumentarista Pavel Štingl, který je ředitelem vznikajícího Památníku ticha.

Film Obchod na korze režisérů Jána Kadára a Elmara Klose z roku 1965 je natočený podle knihy Ladislava Grosmana a vypráví tragický příběh stařícké židovky a soucitného truhláře, kterého nacisté určí za arizátora jejího krámků s knoflíky. Do hlavních rolí byli obsazeni Jozef Króner a Ida Kamińska. Poprvé byl Obchod na korze s živou hudbou proveden 10. ledna 2018 ve Smetanově síni pražského Obecního domu. Na nádraží Bubny měl reprízu, zato v úplně jiném prostředí. O koncertní síni si mohli hudebníci nechat jen zdát, smířit se museli se značně primitivnějšími podmínkami, zázemí našli ve zchátralé budově nádraží. To prostředí ale umocňovalo děsivé vyznění filmu. Tragický příběh ve filmu se propojil s místem, kde byl předváděn. Také na nádraží Bubny se rodily celé tisíce tragédií židovských rodin, způsobené nelidským nacistickým režimem.

Živá hudba dosud většinou zaznívá jako doprovod k němým filmům. To však není případ Obchodu na korze, který je zvukový a jehož děj doprovázela od začátku vynikající hudba skladatele Zdeňka Lišky. I když byl film jakožto součást našeho kulturního dědictví nedávno digitálně restaurován, živá hudba provedená orchestrem simultánně s promítáním je mnohem působivější. Navíc tak vzniká nezvyklý celek kombinující dva žánry – film a koncert.

Zážitek diváků (a zároveň posluchačů) je díky tomu velmi silný, emocionální. Sledují děj filmu a zároveň poslouchají koncert orchestru, který je usazen v příšeří na podiu před plátnem

a který stále mění svou podobu. Chvillemi se jedná o velké těleso se všemi nástroji včetně cimbálu, chvillemi hrají jen smyčce, cimbál nebo dokonce jen jedny sólové housle. V některých zvláště dramatických chvílích přichází na scénu také Kühnův smíšený sbor. Dirigent má nelehkou práci – musí sledovat, co probíhá na plátně a vědět přesně, kdy má dát hudebníkům povel, aby začali hrát, nebo aby už přestali. Naštěstí dirigent Peter Vrábel má s takovými koncerty zkušenosti ze svého „domovského“ orchestru Berg. Srozumitelnost se neztrácí ani ve chvílích, kdy hrdinové mluví do původní hudby, diváci si totiž mohou přečíst české titulky, kterými je film vybaven.

Uvedením Obchodu na korze vstoupila příprava Památníku ticha do nové etapy

Dokumentarista Pavel Štingl usiluje o vytvoření Památníku ticha dlouhých pět let. Velký podíl má také na tom, že se podařilo uvést Obchod na korze s živou hudbou v prostoru bubenského nádraží.

Bylo těžké přesvědčit symfonický orchestr, aby účinkoval v improvizovaných podmínkách na nádraží?

Naopak, muzikanti se na to těšili, i když je jasné, že není jednoduché zajistit podmínky pro kombinaci promítání a koncertu. Už od chvíle, kdy byl Obchod na korze s živou hudbou uveden v Obecním domě, jsme uvažovali o tom, že by něco takového mělo proběhnout i v Bubnech, a chtěli jsme, aby to bylo k nějaké významné události. Uspořádali jsme to tedy teď v září, a to u příležitosti předání objektu nádraží do přestavby. Jsem také moc rád, že pražské zastupitelstvo schválilo finance pro investici a všechny potřebné smlouvy o majetkovém uspořádání se SŽDC. Tím se vznik Památníku ticha zase o krok přiblížil.

Jak jste spokojen s účastí na koncertním provedení Obchodu na korze?

Provedení se zúčastnilo asi 250 lidí, což je v tuto chvíli maximum, víc by se nás sem ani nevešlo. Trochu mě mrzí, že nakonec nemohl přijít žádný politik, všichni se omluvili kvůli volbám. Ale zato se zúčastnilo hodně přeživších a mnoho dalších lidí, kteří nás podporují. Naše tisková zpráva měla velký ohlas v médiích.

Máte nějaké konkrétnější informace o tom, kdy by mohla opravdu začít přestavba nádraží na Památník ticha?

Vznik Památníku ticha v tomto prostoru jsme navrhli už před pěti lety a zpočátku jsem vůbec nečekal, že bude jeho schvalování trvat tak dlouho. Kamenem úrazu bylo samozřejmě financování. Nakonec jsme dojednali podporu ze strany ministerstva kultury a pražského magistrátu. Dohromady je rozpočtováno pro vznik památníku 125 milionů korun. Není to mnoho, protože ty prostředky jsou určeny jak na přestavbu

budovy, tak na expozici a vzdělávací zázemí. Máme ale spočítáno, že to bude stačit. V tuto chvíli záleží nejvíc na magistrátu, jak rychle budou další práce postupovat. Dosud jsme velmi dobře spolupracovali s primátorkou Adrianou Krnáčovou a doufám, že to bude pokračovat i po komunálních volbách. Když půjde všechno dobře, tak by stavba mohla začít na jaře 2019 a trvat by pak měla dva a půl roku.

Několik otázek pro dirigenta Petera Vrábela

*S dirigentem kinokonzertu **Obchod na korze** jsem mluvila po veřejné generální zkoušce, která proběhla 6. září 2018.*

Poprvé jste zahráli hudbu k filmu *Obchod na korze* ve Smetanově síni, tentokrát jste ji provedli v improvizovaných podmínkách na místě, odkud byli Židé transportováni do Terezína či Lodže, což koresponduje v trochu jiné podobě s dějem filmu. Má na vás tato skutečnost nějaký vliv?

Když jsem sem přicházel, tak to na mne hned padlo. Viděl jsem ten film už několikrát, promlouvá mi do duše. Jako Slovák cítím také zodpovědnost, i když jsem tehdy nežil. Osobně to беру tak, že jsme v historii měli i okamžiky, na které nejsem moc pyšný, ale musíme si umět přiznat, co naši předkové udělali. A myslím, že by se měl ten film častěji uvádět, hlavně na Slovensku. Navíc je po technické a umělecké stránce absolutně dokonalý.

Jak jste spokojený s průběhem generální zkoušky?

Úplně spokojený nejsem, a to z toho důvodu, že jsem hodinu před představením dostal jinou kopii filmu, než byla ta, na kterou jsem měl všechno načasované. Ve výsledku je film o pět minut delší, než jsem předpokládal. Takže jsme museli udělat narychlo určité úpravy, ale vcelku to vyšlo, jde jen o detaily. Po celou dobu promítání musíme být výborně koordinováni se zvukařkou, vždy je třeba začít hrát opravdu přesně, ona zase musí přesně vypínat zvuk filmu a zase ho zapínat.

Pro dirigenta to musí být hodně zodpovědná práce, protože muzikanti jsou zády k plátnu, takže jejich nástup je stoprocentně závislý na vás.

Ano, ale už jsem si na to zvykl. S orchestrem Berg provádíme koncerty, při nichž staré filmy ozvučujeme novou hudbou. Člověk najednou nejenom diriguje, ale zároveň musí sledovat čas, kdy má začít hudba. Byla to pro mne nová disciplína a zpočátku to bylo dost obtížné, ale teď už s ní mám zkušenosti a dělám to rád.

Obchod na korze – účinkující:

Dirigent: Peter Vrábel

Dalibor Karvay (housle)

Jan Mikušek (cimbál)

Sbormistryně: Lenka Navrátilová

Symfonický orchestr hl. m. Prahy, FOK

Kühnův smíšený sbor

Konference Identita evropských Romů ve 20. století ve světle dokumentace obětí holocaustu

Marie Smutná, Tereza Štěpková, Eliška Waageová, foto Eliška Waageová

Ve dnech 15. a 16. května 2018 pořádal Institut Tereziánské iniciativy mezinárodní konferenci projektu Identita evropských Romů ve 20. století. Na projektu společně s Institutem Tereziánské iniciativy pracovaly významné české a evropské organizace: Antikomplex, Romea.cz, Muzeum romské kultury, Kulturní a dokumentační centrum pro německé Sinty a Romy, Asociatia Plural, ternYpe a Tom Lantos Institut.

Konference se konala v Budapešti v sídle Tom Lantos Institute, organizace, která se od roku 2011 zabývá výzkumem a vzděláváním v oblasti lidských práv se zaměřením na židovskou a romskou komunitu, maďarské menšiny a další etnické, jazykové a náboženské menšiny. Organizace vznikla z rozhodnutí maďarské vlády a senátu Spojených států amerických k uctění odkazu Toma Lantose, jediného přeživšího holocaust, který se stal členem Sněmovny reprezentantů v Kongresu Spojených států amerických.

Náplní konference byla témata spojená s dokumentací, výzkumem a vzděláváním o holocaustu.

Konference navazovala na první akci projektu – mezinárodní konferenci Identita evropských Romů ve 20. století ve světle dokumentace obětí holocaustu, která se konala v Praze v květnu 2017, a na další tři setkání – seminář pro učitele v srpnu 2017 v Brně, studentskou konferenci v prosinci 2017 v Praze a setkání mládeže v Mannheimu/Heidelbergu v únoru roku 2018.

První den programu konference byl věnován vzdělávání o holocaustu, předsudcích a stereotypech, lidských právech ve vztazích většiny a židovské a romské komunity. Účastníci z řad odborníků i studentů vyslechli příspěvky významných maďarských odborníků na vzdělávání v oblasti lidských práv. První z nich pronesla Dalma Biró, expertka na vzdělávání o lidských právech, a Gábor Bernáth, specialista na práci s romskou komunitou.

V příspěvcích György Bence Pálinskáse, Anikó Félixové, Anny Kalmárové se účastníci seznámili s programy Tom Lantos Institut zaměřenými na život židovské komunity v Maďarsku a otázkou antisemitismu.

Významnými účastníky konference byli studenti, kteří absolvovali některé z předešlých akcí projektu. Pro všechny studenty to byla jedinečná příležitost se setkat s odborníky na problematiku holocaustu a nacistického pronásledování Romů a Sintů, ale také se s nimi podělit o své nové zkušenosti a poznatky. Vybraní studenti společně s odborníky – Evou Dittingerovou z Muzea romské kultury v Brně, Irinou Ilisey z rumunské organizace Asociatia Plular a Danou Gabaľovou z Institutu Tereziánské iniciativy – vystoupili v diskusním panelu. Studenti v něm měli možnost prezentovat své poznatky z projektu. Zdůrazňovali, že pro ně bylo téma téměř nové, že se s ním ve škole nesetkávají a že pro ně bylo důležité se dozvědět nejen nové informace, ale získat i nové zkušenosti, které jim napomáhají i v osobním rozvoji

a přehodnocení dosavadních životních postojů. Panel moderovala Marie Smutná, metodička a lektorka vzdělávacích programů ITI.

Odpolední část programu prvního dne byla věnována výzkumu a dokumentaci holocaustu s důrazem na přístupy k tematice perzekuce Romů a Sintů během druhé světové války. V jeho rámci představila Aneta Plzáková nově vznikající Databázi romských obětí holocaustu, která je součástí dokumentační a výzkumné práce Institutu Tereziánské iniciativy. Její budoucí podoba vychází ze současné Databáze obětí holocaustu, která je dostupná na webu holocaust.cz. Dalšími účastníky panelu byli Pavel Baloun, doktorand na Katedře obecné antropologie Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, který představil příběh romské rodiny Růžičkových z obce Čížová na Písecku a jejich osudy před a během druhé světové války. Josefu Růžičkovi se podařilo během války ukrýt a přežít, ale jeho rodina, včetně manželky a čtyř dětí, byla z většiny zavražděna ve vyhlazovacím táboře Auschwitz. Další panelistkou byla Aletta Beck, absolventka historie Univerzity v Düsseldorfu, která v rámci dokumentační práce ITI zpracovává obecně známý, ale dosud systematicky nespřavovaný archivní fond dokumentů z koncentračního tábora v Letech u Písku. Panel moderoval historik a odborný pracovník ITI Michal Schuster.

Významným závěrem dne byl klavírní koncert skladatele a interpreta Miroslava Ráce ze Slovenska. Je absolventem hry na klavír na konzervatoři a svoji původní autorskou tvorbu věnuje památce obětí holocaustu. Ve spolupráci s Asociací Romů v Polsku natáčí ke své hudbě videoklipy v prostorách tábora v Auschwitz, kde byl vězněn jeho dědeček.

Druhý den konference byl věnován významnému datu – právě tento den, 16. května 1944, došlo k povstání vězňů tzv. Cikánského tábora (Zigeunerlager) v Osvětimi-Březince. Na tento den byla dozorcí tábora naplánována hromadná vražda romských vězňů v plynových komorách. Vedení tábora potřebovalo uvolnit ubikace pro židovské vězně z Maďarska. Vězni se o narychlo naplánované akci dozvěděli, a jak na konferenci připomněl historik Institutu Tereziánské iniciativy Michal Schuster: „(16. května 1944) Před táborovou branou zastavila nákladní auta a z nich vyskákalo 50 – 60 členů zvláštního komanda SS, kteří vyzvali vězně k rychlému opuštění obytných bloků. Uvnitř bloků však panovalo napjaté ticho, vězni odmítli vyjít, zabarikádovali dveře a v zoufalství se připravovali na obranu za pomoci kamenů a pracovního nářadí. Členy komanda SS toto odepření poslušnosti zaskočilo a jejich velitel se rozhodl akci odložit.“ (Citace dle článku M. Schustera z roku 2017 publikovaného na serveru Romea.cz.)

Úvodní příspěvky vedoucích pracovníků Tom Lantos Institutu: Evelin Verhas, vedoucí programů TLI, a Ildikó Török, vedoucí programů zaměřených na romskou komunitu, se věnovaly právě tématům aktivního odporu Romů během druhé

Veronika Patočková, (RomaTrial, Německo), Růžena Ďordřová, spolupracovnice ITI, (ČR), Miroslav Rác, skladatel a klavírista, (Slovensko), Jan Hauer, spolupracovník ITI a pozůstalý po obětech holocaustu, (ČR)

světové války a jejich následkům. Ze záznamu představily přednášku polské badatelky Joanny Kwiatkowski, která se speciálně událostmi kolem 16. května 1944 zabývala.

Svým příspěvkem navázal Gergely Romsics, vědecký pracovník Institutu zahraničních věcí a obchodu v Budapešti, který účastníky konference seznámil s přístupy k připomínání holocaustu a historie Romů v Maďarsku v rámci romské komunity, romských aktivistů a ze strany oficiálních institucí a vládních orgánů.

Vrcholem programu konference byl poslední diskusní panel, kterého se zúčastnili potomci českých Romů a Sintů a zástupci romské komunity, kteří vnímají téma výzkumu a dokumentace holocaustu jako důležité. Jan Hauer, jehož rodiče byli během války vězněni v nacistických koncentračních a pracovních táborech a přišli v nich o své děti a další příbuzné, mluvil o svém mnohaletém úsilí shromažďování informací a archivních materiálů o osudech svých příbuzných. Již deset let vyhledává archivní materiály, jezdí na místa bývalých koncentračních táborů – Lety u Písku a Auschwitz-Birkenau, aby pro své děti a jejich potomky uchoval vědomí a paměť na utrpení během holocaustu.

Miroslav Rác, mladý hudebník a skladatel, hovořil o své motivaci ke komponování skladeb věnovaných obětem holocaustu: „Nesmíme nikdy zapomenout na své předky, kteří zahynuli během druhé světové války!“ Růžena Ďordřová, aktivistka, která se mnoho let zasazuje o ochranu práv Romů v České republice, za širší povědomí o holocaustu a odstranění *velkověpřina* stojícího na místech bývalého koncentračního tábora pro Romy a Sinty v Letech u Písku, hovořila o svém strýci, Imrichu Horváthovi, který se zúčastnil bojů druhé světové války v Československé armádě Ludvíka Svobody v Dukelském průsmyku, pomáhal osvobozovat nacistické koncentrační tábory a s americkou armádou vstoupil

z druhé strany na území osvobozovaného Československa. Příběh jeho statečnosti, za kterou byl vyznamenán několika vojenskými řády, a odkaz zpracovala v rámci své práce pro nadaci Památník v Německu Veronika Patočková. Jako účastnice diskusního panelu představila svůj vztah a motivaci k tomu, zabývat se a svůj profesní život věnovat obhajobě práv Romů a důležitosti povědomí o nacistické perzekuci Romů a jejím uznání jako rasového pronásledování. Panel moderoval Miroslav Brož z organizace Konexe.

Celým programem konference, který se konal v krásných prostorách vily Toma Lantose umístěné ve vilové čtvrti nedaleko Citadely s krásným výhledem na Dunaj a historické centrum Budapešti, provázela Maja Konstantinovic z partnerské organizace Antikomplex. Poděkování za spolupráci patří všem členům týmu Institutu Tereziánské iniciativy, pozvaným vzácným hostům, účastníkům programu a pracovníkům Tom Lantos Institutu za spolupráci při organizaci akce a obsahové části programu.

Proč byl holocaust zaměřen jen proti Židům?

Rabbi Avraham M. Nadler,
z angličtiny přeložila
a redakčně zkrátila **Michaela Vidláková**

http://www.aish.com/ho/i/Was_the_Holocaust_Only_Against_Jews.html

V minulých desetiletích bylo poukazováno na to, že během 2. světové války a krátce před ní zahynulo kromě asi 6 milionů židovských také mezi 5 a 12 miliony nežidovských civilních obětí nacistického Německa. Podle Wikipedie tento odhad činí 2 mil. Poláků, 6 mil. sovětských občanů, 1,5 mil. Romů, 200 000 německých obětí euthanasie a 5–15 000 homosexuálů. V plynových komorách zahynulo i mnoho nežidovských obětí. Je tedy správné formulovat holocaust jako specifickou „válku proti Židům“, jak býval také nazýván, nebo je nutno rozšířit chápání tohoto pojmu i na jiné jevy této doby (*pozn. překladatele: nemluvě o jevech pozdějších*)? Aniz bychom ubírali na závažnosti zločinům způsobeným všem obětem nacismu, existuje zde jeden zásadní rozdíl mezi židovskými a nežidovskými oběťmi: pouze Židé měli být vyhlazeni úplně všichni.

Rasový boj

Podle ideologických principů formulovaných v knize Mein Kampf se Židé stali ústředním cílem německé nenávisti. Podle komentářů k německým rasovým zákonům „Zákon o německé krvi má oddělit německou a židovskou krev z biologického hlediska. Vzhledem k akutnímu nebezpečí, které Němcům hrozí od Židů, zákon cílí primárně k ochraně německé krve před smíšením s krví židovskou.“

Vládou organizovaný pogrom v r. 1938 se netýkal jiných „méněcenných“ skupin jako Poláků, jejich obchodů ani katolických kostelů. V té době tu byla ještě snaha přinutit Židy k hromadné emigraci. Ovšem formulace „konečné řešení“ židovské otázky z r. 1942 se netýkala celosvětového vyvraždění etnických Poláků nebo Rusů, ani tělesně či duševně postižených nebo homosexuálů, ale byla zaměřena výhradně na předpoklad úplného vyvraždění 11 milionů evropských Židů. To je plán, jaký nikdy v dějinách ani formálně ani neformálně neexistoval pro jinou populaci než židovskou.

Také při pohledu na podíl vyvražděných v jiných populacích právě u Židů je toto procento nejvyšší (*pozn.: u Romů je toto procento v některých zemích dost podobné*). Zatímco 90 % polských Židů bylo vyvražděno, z polských nežidovských obyvatel 94 % jich přežilo. Z celkové populace evropských Židů (*pozn.: včetně neobsazených území*) padlo za obětí 60 %, u Rusů to bylo asi 15 %, při čemž mnoho Poláků a sovětských občanů bylo zabito při německé okupaci, mnoho jich zahynulo v rozporu se všemi mezinárodními dohodami jako váleční zajatci. I když i zde hrál svou roli německý rasistický pohled na jiné národy, rozhodně nelze na tyto oběti pohlížet jako na oběti holocaustu. Tento rozdílný přístup k židovské a nežidovské populaci trval až do posledních dnů války, i když německá armáda ustupovala na

všech frontách, přetrvávala snaha vyvraždit co nejvíce Židů. Zatímco již bylo zřejmé, že se Německu nepodaří „zvětšit říšskoněmecký životní prostor“ na úkor polské a sovětské populace a jejich území, odstranit Židy ze světové scény zůstávalo stále až do konce války jejich nejvyšší prioritou.

Duchovní válka

Nikde nebyly náboženské texty, předměty, písemnictví nebo duchovní vůdci napadáni tak, jako ty židovské. Nacistické nepřátelství proti všemu židovskému, proti judaismu jako takovému mělo své kořeny již v historii, nacisté to ale přijali za své. Jak bylo formulováno v ilegálních novinách ve varšavském ghettu: „Amalekovi (nepřátelskému národu z biblických dob) nevádí ani tolik Židé, jako ideje judaismu – světový názor, cit pro spravedlnost, sociální citění... To je diametrálně odlišné od amalekismu... Jak Amalek, tak i Haman míří méně na Židy jako národ, ale na Židy jako národ Boží.“

Hitler sám prohlásil: „Prozřetelnost mi velí, abych se stal největším osvoboditelem lidstva. Zbavím člověka přítěže sebeponižujících idejí, falešných vizi zvaných svědomí a morálka, iluzorních a nerealizovatelných představ o svobodě a osobní nezávislosti.“

Autorka Ester Farbsteinová poznamenává: „Holocaust byl bezprecedentní jev, který kombinoval boj proti Židům a boj proti judaismu. Prvky boje proti židovskému spiritualismu (urážení rabinů, znesvěcování židovských svátků, posvátných předmětů a synagog, ničení modlitebních knih) to nebyly jen prostředky duchovního útlačku. To měl být konec židovského duchovna právě tak, jako smrt má být konec jejich existence.“

Tento typický aspekt byl zakořeněn v antisemitské ideologii, jak ji právě nacisté chápali a čemu plně věřili. Poprvé v dějinách byla biologická rasa spojována s charakterem lidského ducha, kultury a mravnosti. U „choroboplodného zárodku“ židovství šlo tedy nejen o nežádoucí krev, která se mísila s ostatními národy, biologická rasa byla zde pevně spojena s neméně nežádoucími principy morálky, ducha liberalismu, civilizace, kterou judaismus přinesl do Evropy, to vše, co představovalo antitezi nacismu. Hitler, pokračovatel antisemitů 19. století, vystupoval proti judaismu neméně než proti Židům samým.

Ve světle těchto faktů je tvrzení, že u holocaustu jde jen o zuřivý výbuch rasismu vědomým překrucováním historie a popíráním poučení, které holocaust přináší. Ideologům nacismu šlo totiž nejen o to, hromadně vyvraždit nevinné lidi, kteří jsou prohlašováni za méněcenné, ale zejména zlikvidovat židovský hodnotový systém, který učí o nezadatelnosti lidských práv pro všechny lidi. Brutální síla nacistů usilovala o odstranění duchovna, o odstranění Boha z lidského světa a Židé jakožto nositelé myšlenky o Boží přítomnosti se právě proto stali terčem nenávisti a snahy o úplné vyhlazení.

Pozn. překladatelky:

Prvním, kdo k vyhlazování Židů za 2. světové války přiřadil termín holocaust, byl Elie Wiesel ve svém románu Noc. V nejužším slova smyslu tím mínil výhradně jenom tuto skutečnost.

Definice byla později formulována a zpřesněna tak, že holocaust (z řeckého holokauston) byla nacistická politika systematického, státem provozovaného pronásledování a hromadného vyvražďování osob židovské národnosti.

Památník Jad Vašem potom považuje za holocaust souhrn všech protizidovských akcí nacistického režimu mezi 1933 až 1945, počínaje odebráním legálního a ekonomického statusu německým Židům v 30. letech, vyčleňováním, pronásledováním a hladověním v obsazených územích, až k povraždění cca 6 000 000 Židů v Evropě.

Rabbi A. M. Nadler v tomto článku uvažuje i o méně obvyklém pohledu na skryté příčiny a specifika holocaustu.

Teprve v letech následujících později poté, co se Wieselův termín vžil, se slovo holocaust aplikuje ve stále širších souvislostech – pro jiná etnika, jiná časová údobí atd., zcela v rozporu s jeho původním použitím. V těchto případech by se ovšem měl používat jiný termín: hromadné vraždění, vyvražďování, genocida (pogromy v židovských ghettotech, hromadné vraždění Indiánů při osídlování amerického kontinentu, genocida Arménů v Osmanské říši, stalinský hladomor v SSSR, vyvražďování Lidic, eutanazie tělesně či duševně postižených v Německu a v Rakousku a genocida Romů za nacistů, genocidy v Africe).

Nebo se vám snad líbí slovní spojení, které jsem už také četla v souvislosti s ptačím morem – holocaust slepic?

Vzpomínka na Pavla Kohna

*Michaela Vidláková,
foto Národní pedagogické muzeum
v Praze*

Dne 30. 8. 2018 se v Národním pedagogickém muzeu v Praze konal komponovaný pořad na počest Pavla Kohna, který v létě 2017 zemřel.

Nejprve tedy – kdo to byl Pavel Kohn. Stručná vizitka: Terezín – Auschwitz – Blechhammer – Buchenwald.

Znala jsem ho mnoho let, člověk skromný, i když toho v životě hodně dokázal, inteligentní, vzdělaný, našlo by se pro něj mnoho dalších přívlastků. Ač na povrchu to nebylo znát, také člověk velice vnímavý a citlivý. Seznámila jsem se s ním začátkem 90. let min. století v autobuse v Izraeli. Náhodou, jak už to bývá. Bavila jsem se česky se svým spolucestovatelem – a on „Jé, tady někdo mluví česky!“ – a během té jedné jízdy už jsme si stačili říci mnohé, co nás sblížovalo.

Narodil se 14. října 1929 v Praze, měl staršího bratra Karla. Vychodil obecnou školu, do gymnázia už nesměl. S bratrem se aspoň místo školy zúčastňovali bytových vyučovacích kroužků. V r. 1942 byla rodina deportována transportem Bf do Terezína, kde jeho otec zemřel. V Terezíně byl v chlapeckém domově L 417. V r. 1944 přišla deportace do Auschwitzu, do „rodinného tábora“, kde, ač teprve 15letý, se při selekci prohlásil starším a povoláním strojní zámečnick. Díky tomu prošel. Byl přeřazen do mužského tábora a posléze do Blechhammeru na práce při stavbě kolejové trati, vždy znovu rozbombardované. Když se blížila Rudá armáda, vyhnali vězně na 12denní pochod smrti do Gross Rosenu a dále v mrazu jeli na otevřených vagonech do Buchenwaldu. Tam se jako jediný z rodiny dočkal v dubnu 1945 osvobození.

Bylo mu patnáct a půl a byl sám. Vrátil se do Prahy, nikdo ho nečekal, nevěděl, kam jít, první noc přespal skrčený na nádraží. Známi jeho rodičů se nad ním slítovali, a ač sami v malém bytě, nějakou dobu ho nechali u sebe přespávat. Až se dozvěděl o možnosti pobytu v jednom ze tří zámků, kde pro židovské děti vracející se z lágrů Přemysl Pitter, evangelický kazatel, zřídil ozdravovny. Ve Štíříně se mu moc líbilo. Jako my všichni, kdo jsme to zažili, pocítil tu nesobeckou lásku a péči obětavého Přemysla Pitttera, který dětem, prošlým útrapami koncentráků, vracel sílu a víru v život, v lidskost. Ve Štíříně ale pobyl jen

krátce, onemocněl zápallem plic. Jeho kamarád z lágru, Tomáš Fantl, který se vrátil s maminkou i sestrou a měli v Praze už i bydlení, ho vzal k sobě domů, kde se o nemocného Pavla postarali. Už pak u nich zůstal. Jak se školou? Čtyři roky gymnázia zameškal, jen trochu toho vyučování v „bytové škole“ před deportací a něco v terezínském *Heimu*. Ale ředitel gymnázia ho přijal do třídy, kam věkem patřil, s tím, že během školního roku vše dožene. Odmaturoval. Co dál? Chtěl se věnovat hlavně literatuře, psal básně. Byl přijat na Divadelní fakultu AMU a po jejím absolvování se stal dramaturgem divadla v Karlových Varech. V době upevňování komunistické moci ale svobodomyšlného Pavla z divadla propustili, a tak se živil na volné noze jak se dalo či – pro tvůrčího novináře a spisovatele, který chtěl psát pravdivě, ne pokrytecky – spíše nedalo a několik let trvalo, než v r. 1965 získal možnost pracovat v redakci časopisu *Student*.

V osobním životě to zpočátku docela nevyšlo. První manželství netrvalo dlouho, ale narodil se z něj syn Karel. V Karlových Varech se ale seznámil s Ruth, pedagožkou a nadanou malířkou, a toto manželství už vytrvalo a v něm přišel na svět David a Rachel, oba umělecky nadaní, z Davida je hudebník a Rachel je sochařka. Dohromady od všech 3 dětí pak měl Pavel 8 vnoučat a už i několik pravnoučat.

V r. 1967 dostal Pavel jako zázrakem – a dokonce i s rodinou s malými dětmi – povolení navštívit svou adoptivní matku, která v r. 1948 odešla do Německa. Už se odtamtud nevrátili. Od r. 1967 pracoval Pavel jako redaktor ve Svobodné Evropě, kde se znovu setkal s Přemyslem Pittrem, s nímž pak dlouho zůstal v přátelském kontaktu. Nikdy mu nezapomněl, že právě on to byl, kdo mu po prožitých hrůzách koncentráků navrátil víru v existenci dobra. V té době Pavel napsal také několik knih. Také Ruth měla v Německu čas rozvinout svůj umělecký talent a stala se dosti známou malířkou, mj. ji zaujala kafkovská tematika.

Po převratu začal Pavel občas dojíždět do Česka, spolupracoval s Národním pedagogickým muzeem, byl tu činný i ve správní radě, vyšly u nás jeho knihy, *Živá paměť* nahrála jeho vzpomínky. Po prvním setkání v Izraeli jsem ho tedy občas vídala i v Praze, a vždy to bylo radostné setkání. Působil tak mladě, že zpráva o jeho skonu mě zasáhla jako nenadálý blesk.

Bylo moc hezké si letos 30. srpna na něj zavzpomínat společně se sálem Pedagogického muzea plným jeho známých, kamarádů, přátel, rodiny. Na úvod syn David usedl ke

Ruth Kohnová**PhDr. Markéta Pánková –
ředitelka muzea****Pavel Soukup**

klavíru a zahrál Lisztovu skladbu, jako první zavzpomínala na Pavla PhDr. Pánková, ředitelka Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského, přiblížila posluchačům v základních rysech jeho život a tvorbu. Pak přišel Pavel mezi nás – bohužel jen na promítaném videu.

Mluvenou řeč vždy prokládala hudební vystoupení, David ještě zahrál Beethovena a do třetice pak doprovodil svou manželku Johannu s Pavlovou oblíbenou písní Život je jen náhoda. Pavlovy básně ze sbírky *Kolikrát přešel mrak* recitoval herec Pavel Soukup – a to si člověk uvědomoval, že Pavel Kohn nebyl jen povrchní profesionální žurnalista, ale přemítavý a hluboce cítící člověk. Zazněly také úryvky z Brundibára, opět v podání Davida Kohna a jeho ženy, Pavlovy snachy

Johanny. Krásnou, takřka poetickou promluvou vzpomínala na Pavla také Marie Valtrová. Ale samozřejmě nejautentičtější vzpomínky zazněly z úst paní Ruth. Na závěr pořadu Kohnovic rodina i s vnučkami Helenou, Fanny a Améliei zazpívala známý refrén Švenkovy tereziánské hymny „Všecko jde, když se chce...“ (naučili se zazpívat všechno česky). Celým programem provázela PhDr. Lenka Lajsková, pracovnice muzea (mimochodem: seznámila jsem se s ní na hodnocení soutěže v Terezíně, kam ona a PhDr. Markéta Pánková také jezdí).

Úplný závěr večera patřil volnému posezení a popovídání u chutného pohoštění s vínem a chlebičky.

Připíjím Ti, Pavle, přece – dokud na Tebe vzpomínáme, tak tu jsi!

Vinohradská synagoga ožila na budově ZŠ

V neděli 16. září se uskutečnila jako připomínka 110. výročí vzniku Vinohradské synagogy premiéra audiovizuální projekce na budovu ZŠ Sázkavská, Praha 2.

Videomapping je autorským projektem Zdeňky Čechové, která také promítání spolu se starostkou Prahy 2 Janou Černochovou zahájila.

V místech ZŠ stávala synagoga, která byla v roce 1945 poškozena bombardováním a v roce 1951 zbořena.

**Michal Stránský,
foto Matěj Stránský**

Staňte se partnery projektu – Revitalizace Masarykova lesa

O projektu

Masarykův les, který se nachází v údolí Jezreel, na severu Izraele, byl založen v r. 1930 na základě sbírky organizované Československým výborem KKL-JNF. Za prostředky, které byly tehdy vybrány, byla zakoupena půda a na ní vysázeno na 13 000 sazenic lesa, který byl věnován prezidentu Masarykovi k jeho 80. narozeninám. Slavnosti se tehdy zúčastnil nejen Československý konzul, ale i přední osobnosti tehdejší Britské mandátní Palestiny. Po téměř devadesáti letech les vyžaduje kompletní revitalizaci, dosažení a očištění od náletů. Rádi bychom také připravili důstojné místo, které by připomnělo vztah našeho prvního prezidenta k této zemi. Areál by však neměl být samoúčelný a měl by sloužit i potřebám odpočinku a relaxace obyvatel okolních sídel a jako turistický cíl.

Staňte se partnery

- K vytvoření otisku České republiky v severním regionu Izraele.
- K vytvoření vzpomínkového místa ve vstupní části Masarykova lesa.
Zde se můžete vhodným způsobem prezentovat a pomoci dobré věci.

Pro koho to děláme?

- Pro obyvatele okolního regionu.
- Pro pěší turisty i cykloturisty.
- Pro zájezdy z České republiky, které zde budou moci zasadit svůj symbolický strom.
Pro dobré jméno České republiky.

Podrobnosti:

Projekt bude v první fázi spočívat ve vyčištění oblasti, opravě cest a vytvoření vstupního vzpomínkového areálu, který bude obložen přírodním kamenem, zřízena přístupová cesta, parkoviště, přístup pro hendikepované, odpočinkové místo. Bude instalován informační systém, včetně připomenutí historie Masarykova lesa a naváděcích cedulí. Na tomto místě budou také umístěny případné plakety či kameny s označením donátorů.

Připomenutí:

Masarykův les je dnes živoucí dar prezidentu Masarykovi, jako symbolické gesto díky za jeho zásluhy v boji proti antisemitismu.

Na počest Tomáše Garrique Masaryka (1850–1937), prvního československého prezidenta a jako dar k jeho 80. narozeninám, občané Československa (nejen Židé), vysadili jeden z prvních lesů, který byl pojmenován po státníkovi. Les z olivovníků, sosen a cypřišů byl vysazen nedaleko kibucu Sarid (založeného imigranty z Československa a východní Evropy). Slavnostní ceremonie se odehrála v dubnu 1930, za účasti československého gen. konzula, a představitele Jišuvu (reprezentanta židovského obyvatelstva u Britské správy), Menachema Usiškina (1863–1941), který také v té době vedl KKL-JNF. T. G. Masaryk věřil ve svobodu a v právo na sebeurčení a sdílel vize sionistického hnutí ad KKL-JNF. To také mnohokrát potvrdil při své návštěvě tehdejší Britské mandátní Palestiny.

Umístění:

Masarykův les navazuje na větší Balfourův les, který je na jižních svazích Nazaretských vrchů, blízko Kibucu Sarid, severně od vesnice Genigar.

Kontakt:

KKL-JNF, Jáchymova 3, Praha 1, tel. 602 703 653

e-mail: zosa@email.cz, <http://www.kkl-jnf.cz>

číslo účtu: 2114253654/2700

IBAN CZ51 2700 0000 0021 1425 3654

SWIFT CODE BACX CZ PP

Svobodná, volná, aneb příběh vzniku jedné neobyčejné knihy

Radek Hejret, foto Jindřich Buxbaum

To setkání se studenty holického gymnázia 14. prosince loňského roku probíhalo standardně. První vyučovací hodinu jsem se snažil v krátkosti nastínit historické souvislosti vedoucí ke vzniku holocaustu a poté už předal slovo Míše Vidlákové, která s použitím autentických dobových dokumentů vyprávěla svůj příběh – terezínské ghetto očima dítěte. Po skončení následné besedy jsme ještě udělali se všemi zúčastněnými společné foto a okolo Míši se shromáždil hrozen žáků dychtivých po fotografii individuální či skupinové. V tu chvíli ke mně přistoupila jedna z účastnic dopoledního programu, paní Diana Prouzová, která se jako skautská vedoucí a kamarádka učitelky dějepisu účastnila už několika našich vzdělávacích aktivit. Začala mi s nadšením vyprávět, že navštívili s manželem v říjnu Izrael, který procestovali se svými dvěma fenkami tzv. kanaánského psa. Že byli dokonce v Negevské poušti a že to byl ve všech ohledech zážitek. Největším zážitkem však bylo setkání s paní Hanou Sternlichtovou, žijící pamětnicí hrůz holocaustu, rodačkou z Holic, která žije v Izraeli již od roku 1949. Před několika lety o svém životě napsala knihu, která díky několika izraelským organizacím vyšla v hebrejštině. Když viděli obálku té knihy, nemohli si nevšimnout, že kromě hebrejského nápisu tam česky na titulním obrázku stálo: „Naše kniha, kronika naší rodiny, **Holice** 1938.“ Zahorelo jim srdce. „Tak v Izraeli vyjde kniha o Holicích a my v Čechách žádnou takovou nemáme! Hned jsme se paní Haničky, která nám okamžitě nabídla tykáni, ptali, zda nemá text knihy také v češtině. A k našemu překvapení nám podala rukopis s tím, že už se před časem ve věci vydání její knihy v češtině angažoval její vzdálený bratranec Jan Kačer a paní Alžběta Langová, archivářka z Chrudimi, ale kvůli nedostatku financí se to zatím nepodařilo. Tak jsme Haničce slíbili, že se o to pokusíme my.“ Vyprávění paní Diany mne velmi zaujalo a ani nevím, jak se to stalo, i ve mně začalo hořet nadšení pro vydání takovéto knihy. „Vy

se pohybujete mezi lidmi nadšenými pro Izrael, peníze sháníme přes sponzory, jazykovou korekturu nám udělají kamarádka učitelky, ale neznal byste někoho, kdo by se ujal grafické podoby a sazby té knihy? Tedy, neznáte někoho, kdo by to udělal bez nároku na honorář?“ Odvětil jsem: „A víte, že znám? Díváte se na něj.“ Musel jsem poté paní Dianě vysvětlit, že jsem 18 let pracoval jako grafik v různých studiích a že už jsem několik publikací tvořil. „Vážně? No to je perfektní. Víte, ona by Hanička měla v květnu přiletět na delší dobu do Čech, to bychom to mohli stihnout, že jo?“

A tak jsme se společně pustili do práce. Manželé Prouzovi intenzivně oslovovali sponzory, vzali si podnikatelský úvěr, doslova za pochodu zjišťovali informace o tom, co vše je k vydání knihy zapotřebí a činili nezbytné kroky vedoucí k tomu, aby se kniha v tak rekordně krátkém čase stihla vytisknout. Několikrát jsme se setkali ke společným konzultacím s paní Alžbětou Langovou, která dokázala vypátrat další žijící vzdálené příbuzné paní Haničky, a hlavně roztřídit a popsat bohatý obrazový materiál. Proběhlo též několik setkání s panem Janem Kačerem, oním „Haniččiným bratrancem přes koleno“, známým hercem a režisérem, který napsal ke knize jímavý úvod a vnášel do naší práce onen typický „pesimistický realismus“ otázkami typu: „Už jste paní Prouzová uvařila konečně manželovi k večeři tu husu? Ne? Tak to byste co nejrychleji měla, protože až tu knihu vlastním nákladem vydáte, dlouho se pak pořádně nenajíte.“ Společně jsme překonali únorovou krizi, při které došlo k tolika vzájemným nedorozuměním, že to místy vypadalo na totální zhroucení celého projektu. Průběžně jsme si dopisovali s Haničkou přes facebook, informovali ji o dílčích výsledcích a těšili se, až se konečně v květnu uvidíme tváří v tvář.

Do práce na jazykových korekturách se dobrovolnický zapojily kromě zmíněných učitelek českého jazyka dvě pamětnice holocaustu, Doris

Hanka Sternlichtová

Grozdanovičová a Míša Vidláková, která když se dozvěděla, na čem po večerech pracuji, zeptala se: „A ty myslíš tu Haničku z Holic, rozenou Neumannovou? Tu, která se odstěhovala po válce do Izraele? My jsme vzdálené příbuzné, ale nikdy jsme se ještě neviděly.“ S Míšou jsme při jedné z mnoha našich cest po českých a moravských školách navštívili tiskárnu, ve které nám s realizací knihy vyšli vstříc a domluvili potřebné technické detaily. Mílovými kroky se blížil květen a s ním datum příletu Haničky a části její rodiny z Izraele.

14. května nadešel tento den D a na letišti v Praze jsme mohli Haničce knihu Svobodná, volná, vydanou poprvé v jejím mateřském jazyce, slavnostně ukázat. Manželé Prouzovi ji vyzvedli v nákladu 500 ks v tiskárně 10. května. Stihli jsme to...

Tady vlastně příběh vzniku jedné neobyčejné knihy končí, ale zároveň tím začíná příběh další. Příběh slavnostního křtu, na který do Holic přijelo

Hlavní sponzor Milan Prouza, Irit Jacobsonová (dcera Hany Sternlichtové) a Hanka Sternlichtová

tolik hostů, že se nevešli do kulturního domu, příběh setkání Haničky se studenty několika středních škol, příběh setkání Haničky a Míši, příběh setkání Haničky a Helgy Hoškové-Weissové, dvou kamarádek, které se neviděly 73 let... A také příběh, který se odehrál v létě na hoře Arbel v Izraeli. Tam totiž Hanička se svou dcerou a zetěm dojela z 200 km vzdáleného bydliště v Kyriat Gat jenom proto, aby se setkala s mladými křesťany, kteří tam se mnou to páteční dopoledne 13. července vyšplhali.

Příběh Haničky totiž nekončí. Jak ona sama říká: *„Přestože to pro mě není jednoduché stále se vracet k těm nejtěžším vzpomínkám mého života, nemám v úmyslu s tím přestat. Přežila jsem, a je to moje povinnost vůči všem těm, kteří nepřežili. Vyprávět, aby se nezapomnělo. Aby i další pokolení mohlo vyprávět dál. Je důležité, aby všichni, kteří to peklo přežili, vypovídali, pokud ještě žijí.“*

Celý náklad knihy je v těchto dnech beznadějně rozebrán, část se podařilo prodat, část jsme rozdali kamarádům, známým a učitelům do škol. Naší snahou je získat finanční prostředky na dotisk druhého vydání v nákladu 1000 ks. Menší část chceme nabídnout k prodeji, větší chceme nabídnout zdarma školám spolu s vytvořenou metodikou, jak s knihou v hodinách literatury a dějepisu pracovat. Čím může právě tato kniha obohatit výuku? Nejenže podává osobní svědectví o době holocaustu, ale též barvitě vykresluje život židovských obyvatel v naší zemi v meziválečném období prostřednictvím doslova přepsaného deníku Haniččina otce. Navíc seznamuje českého čtenáře s realitami života v nově vzniklém Státu Izrael, na který se vrhají nepřátelé ve snaze ho zcela zničit. Může tak sledovat napínavé rozuzlení dějinných souvislostí na příběhu jedné obyčejné židovské rodiny, která byla vykořeněna z naší vlasti.

Protože vydání knihy vzbudilo zaslouženou pozornost médií, je možno na webu České televize sledovat krátkou reportáž: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2498929-prezila-terezin-osvetim-a-mauthausen-svuj-pribeh-vypravi-svobodna-volna>

Milovy 2018

Tak uplynul rok a několik přeživších – pamětnic holocaustu, jak se nám říká, a ještě další skupina z Ukryvaných dětí, jsme měli zas možnost vypadnout ze všedního běhu dní a rekreovat se v našem oblíbeném místě u rybníka v Milovech. Bylo tam mnohem svěžeji než jinde, a tak se tam dala i daleko lépe snášet letošní vedra, jen jsme moc nechodili na obvyklé výlety a raději pobývali u rybníka nebo v něm. Ale celodenní zájezd do Polné s návštěvou obnovené synagogy a dalších pamětihodností se, ke spokojenosti účastníků, vydařil i v tom horku.

Už jsem v minulých letech popsala, jaké to tam bylo, a tak letos bych chtěla jen opět poděkovat PŽO, konkrétně sociálnímu oddělení, že nám tuto rekreaci umožňuje a organizuje, a zejména je nutno poděkovat obětavým pečovatelkám, Božence a Helence, za jejich péči a práci. Účastníci jaksi nemládou, a tak potřebují stále více pomoci a dohledu hlavně při nepříliš pohodlném vstupu do a z rybníka nebo bazénu.

A velké poděkování a obdiv si zaslouží vedoucí sociálního oddělení PŽO paní Jana Wichsová, která se 24 hodin denně věnovala jedné z účastnic, která už opravdu potřebovala trvalou přítomnost pozorných očí, dokonce s ní i sdílela pokoj.

Jedna věc nás však nemile zaskočila – v minulých letech jsme odjížděli a vraceli se v neděli, tentokrát byl odjezd v neděli, ale návrat už v pátek po obědě. Když jsem se na sociálním oddělení ptala, proč že to zkrácení, bylo mi řečeno, že si to klienti tak přáli, z finančních i časových důvodů. Ptala jsem se mnohých, ale odpovídali, že tomu tak není, naopak, vlastně mít jen 4 celé dny a 2 půldny místo dřívějších 6 a půl dne jim připadá málo (ty půldny se stejně moc využít nedají). Když už se tak daleko cestuje, bylo by lepší vrátit se k původní délce pobytu.

Když jsme si tak užívali, tak jsme moc často vzpomínali na Danu Lieblovou, která tam vloni byla i s dcerou, čilá, pohyblivá, plná života.

Michaela Vidláková

Pocta Dagmar Lieblové

Vernisáž výstavy prací žáků základních a středních škol, kteří se zúčastnili projektu *Vím co se stalo: Pocta Dagmar Lieblové*. Projekt, kterého se zúčastnilo na 700 studentů, byl věnován vzpomínce na oběti druhé světové války a probíhal v Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze od ledna do března letošního roku. Vernisáž (26. 9. v 16.00 v Auditoriu OVK) hudebně doprovodí žáci gymnázia Přírodní škola a rovněž budou vyhlášeni vítězové projektu. Večer i výstava soutěžních příspěvků budou věnovány památce dlouholeté předsedkyně Tereziánské iniciativy Dagmar Lieblové (1929–2018), která v rámci projektu uskutečnila své poslední besedy se školami. Vstup volný.

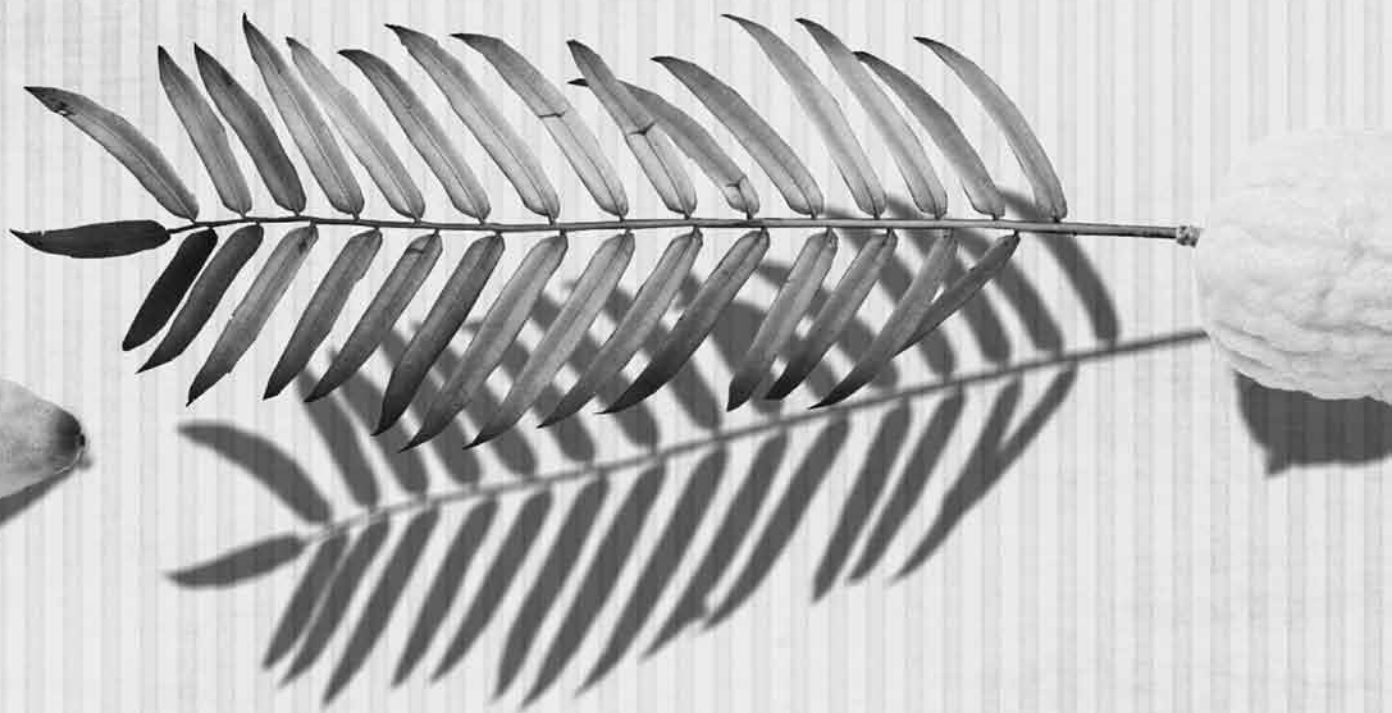
POZVÁNKA

Už dnes vás zveme na sněm Tereziánské iniciativy, který se koná ve čtvrtek 11. dubna 2019 v hotelu DUO v Praze (Teplická 492, Praha 9). Zahájení v 10.00 hodin, prezence od 9.15 hodin.

ZIKARON z.s. Jindřichův Hradec s finanční podporou Města Jindřichův Hradec
pořádá slavnost pro děti i dospělé

SUKOT

PŘIPOMÍNKA ŽIDOVSKÉHO SVÁTKU STANŮ

neděle 23. září 2018

Kavárna FotoCafé a park v Muzeu fotografie a MOM
(Kostelní ul. 20, Jindřichův Hradec)

סוכות

- 14.00 Vítejte ! Šalom ! (park MF a MOM)
- 14.30 Dřevěná krabička - pohádka z Terezína - Ochotní Suchdolníci
(kavárna FotoCafé v MF a MOM)
- 15.30 stavba suky (park MF a MOM)

Po celou dobu trvání akce připravena ochutnávka tradičních jídel

Dřevěná krabička Pohádka z Terezína

Když jsme vyklízeli byt po rodičích, objevili jsme celé krabice dopisů, fotek, dokladů.

Byla tam také menší dřevěná krabička, páskou zalepená. V ní byly uloženy diáře mé babičky od roku 1911, divadelní scénáře pohádek na tenoučkových, téměř vybledlých listech ručně sešitých do sešitků, na kterých jest neomylně vepsáno „Terezín, 1943“, a také dopisy z války a hlavně navlas stejně předtištěné dopisnice z Terezína a do Terezína – Ordnung muss sein...

Nevím, jestli hry ze scénářů byly skutečně v Terezíně kdy odehrány či nikoliv, ale rozhodla jsem se, že se jednu pohádku – tu veršovanou o Honzovi – pokusím s Ochotnými Suchdolníky uvést na scénu. Zahrát však jen tuto pohádku, mimo kontext Terezína, by už nemělo moc smysl. Pak mi kamarádka Věra, co hraje Honzu, poradila, ať zkusím propojit pohádku s příběhem své rodiny. Ve hře se tak ustálily tři roviny.

OCHOTNÍ SUCHDOLNÍCI
DŘEVĚNÁ KRABIČKA – POHÁDKA Z TEREZÍNA

NEDĚLE 23. ZÁŘÍ 2018 VE 14.30 HODIN
MUZEUM FOTOGRAFIE, KOSTELNÍ 20, JINDŘICHŮV HRADEC

V RÁMCI OSLAV SUKOTU – SVÁTKU STANŮ

Ta první je pohádka o statečném Honzovi, a ta právě v Terezíně a právě v dobách, kdy nejvíc hrozily masové transporty, měla dětem dodávat odvalu, že všechno nakonec dobře dopadne, že drak bude poražen. Druhá rovina je deníkový a korespondenční příběh vzájemného a trochu zoufalého hledání se a nacházení členů rodiny Ledererů, mých předků, a jejich přátel.

Třetí a poslední rovina je můj osobní příběh hledajícího člověka.

Nic jsem si nevymyslela, texty jsem až na minimální úpravy nechala v jejich původním znění, jenom jsem třídila, vybírala a sestřihávala až na kost.

I tak mnoho otázek zůstalo nezodpovězených.

Adriana Skálová

SUKOT – SVÁTEK STANŮ A DIVADELNÍ PŘEDSTAVENÍ „DŘEVĚNÁ KRABIČKA“

V neděli 23. září 2018 pořádá místní spolek ZIKARON ve spolupráci s kavárnou FotoCafé a za finanční podpory Města Jindřichův Hradec připomenutí židovského svátku sukot. Slavnost pro děti i dospělé bude zahájena ve 14 hodin v prostorách kavárny FotoCafé a přilehlé zahrady. Návštěvníci se mohou těšit na ochutnávku typických jídel, na stavění a zdobení provizorního přístřešku – suky, ale zejména na unikátní divadelní zážitek. „Dřevěnou krabičku“ nastudoval divadelní spolek Ochotní Suchdolníci. Divadelní představení je inspirováno pohádkou, kterou v Terezíně sepsal JUDr. Eduard Lederer během svého válečného věznění. V režii paní Adriany Skálové, pravnučky JUDr. Lederera, diváci zhlédnou propojení pohádkového příběhu spolu s příběhem již zmíněné rodiny, která v historii našeho města zanechala svoji nesmazatelnou stopu.

Marta Lebllová

Dodatečně a srdečně gratulujeme Věře Štinglové k 90. narozeninám, které oslavila 26. srpna. Rozhovor s ní jsme přinesli našim čtenářům v 88. čísle časopisu.

Předsednictvo TI

Paní Lilly Reiser z New Yorku věnovala Terezínské iniciativě 500 USD na její činnost a jako vzpomínku na její nedávno zesnulou blízkou přítelkyni a dlouholetou předsedkyni TI, PhDr. Dagmar Lieblovou.

Terezínská iniciativa za tento dar upřímně děkuje.

Předsednictvo TI

Zemřel Luděk Eliáš

Olga Anna Markowitz

Sedím u stolu a neslyšně vnímám tu větu jako člověk, který cosi chápe, ale většinu toho „chápe“ odsouvá kamsi, skrumáž nesourodých slov, útržků vět, pocitových vln, v nichž se utápí a opět vynořuje to základní: V úterý 10. července zemřel Luděk Eliáš.

Dva týdny před datem jeho narození, v němž se zrcadlí devadesát pět let života. Když jsem ve svých dětských letech v rodné Ostravě začala vnímat větu svého táty „to je kouzelný člověk, ten Luděk“, skládala jsem si v hlavě vlastní názorovou mozaiku z několika základních dojmů. Impozantní hlas a dikce znějící z jeviště Divadla Petra Bezruče, laskavý úsměv a plně účastný a empatizující se společník na návštěvách u našeho i jeho stolu. A nadšeného kumpána, který mi přišel v patnácti fandit na soutěž Hledáme nové talenty, kde zaznělo jeho spontánní Bravo, když mnou interpretovaný šanson, komponovaný spolužačkou z konzervatoře na můj vlastní text, dostal první cenu. Luděk seděl jako jediný dospělák mezi pubertáky a křičel nadšeně bravo písničce nevalné umělecké ceny, ale komponované potřebou vyjádřit jakýsi smutek z nepěťované lásky. A to Luděk, velký znalec života, vycítil a hlasitě podpořil. Vzápětí se sice odborná porota usnesla, že jsem studentka konzervatoře, i když v hlavním oboru klavír, a tak nám první cenu vzali a diskvalifikovali nás. A Luděk protestoval stejně hlasitě. Ale to už jsem věděla, že je pro mě důležitější ocenění, než rozhodnutí tamější komise. V té chvíli jsem si uložila ve své dospívající hlavě obraz Ludka coby otevřeného, přímého a svobodného člověka, umělce, milujícího všechno tvůrčí, nezávislé a opravdové. O několik let později jsem si doplnila obraz privátně obdivovaného herce a přítele rodiny o další, tentokrát už hlubší atributy. Normalizační etapa po sovětské okupaci potřebovala vytěsnit z veřejného života lidi, jakým byl i Luděk Eliáš. A Luděk šel budovat pracovitými rukama svou chaloupku v Nížkém Jeseníku. Pro své děti. S láskou opracovával hmotu, půdu, věci obyčejného významu, stejně pomíjivé jako celý fyzický význam oblouku života končícího větou „Prach jsi a v prach se obrátíš“. Ale jeho ruka s vytetovaným číslem vězně z Osvětimi psala svědectví. Také pro děti. A o dalších pár desetiletí se opět vynořil Luděk Eliáš, jakoby posílen nuceným odchodem z veřejných medií a divadelních prken. Nezatrpklý, bez špetky záště a skepse se rozhodl opět hlasitě promluvit. A to poté, co uviděl na ulici šikovat se dav řvoucích výrostků s vyholenými lebkami, vykřikujícími hesla, pryč s Židy! Národ, národ!

Ludkův kultivovaný hlas, vysoký intelekt, nesmírná vůle a osobní statečnost vnitřně nezlomeného člověka se spojily v mojí hlavě v nové mozaice. Pocítila jsem další rozměr této mimořádné osobnosti jako dotek vyššího přesahu. Etický kodex nikoli deklarovaný floskulami mnoha současníků. Ale aureola, která ozařuje každého bez výjimky, kdo vstoupí do akčního rádia člověka jistě duchovní úrovně. A to i přesto, že se nehlasí k žádnému náboženství.

Pinkasova synagoga, březen 2012

Foto Michal Stránský

Nepotřeboval to. Duchovní rozměr byl přirozenou součástí jeho bytí. Zvědomělou a procítěnou v každém slovu, myšlence i činu. Poslední dvě desetiletí cíleně předával nejdůležitější poselství dalším generacím. Ve vši neokázalosti, skromnosti, ale důrazně. Díky jeho síle se stovky dětí a mládeže z jeho osobního svědectví dozvědělo, jak nebezpečná je současnost, jak rychle se lidská xenofobie promění v šílený rasismus a následnou genocidu milionů nevinných lidí. A to za tiché podpory těch zbaběle přihlížejících, kteří nechtějí nic slyšet, nic vidět, nic vracet z historie, která už je pro mnoho z nich jen vyčpělou kapitolou v jakýchsi vzdálených historických pramenech. Do posledních chvil svého dlouhého a bohatého života si zachoval postoj vzpřímeného muže, protože zažil na vlastní kůži situace, které s týraných lidí udělají na zemi zkroucené ubožáky bez důstojnosti, žadonící tyrana o smilování. Luděk hovořil na půdě tábora v Osvětimi, kam pravidelně jezdil se studenty, ve školách i různých kulturních a společenských centrech. A to i přes jistou dávku vnitřní skepse, zda ještě má smysl v současném světě plném válečných mračen apelovat na lidstvo, které už ztrácí schopnost žít v konsekvencích a stará se často jen o uspokojování osobních potřeb bez ohledu na probíhající otřesy okolního světa tolik podobné těm, z nichž se poznenáhlu vyvinulo tolikrát zopakované inferno. Ale i logická skepse člověka s těžkou osobní zkušeností nezvítězila nikdy nad potřebou vyzářit do prostoru víru ve vyšší smysl bytí. Po každém telefonátu posledních let končil Luděk slovy: „Olinko, měj ráda život.“

Všechno, co tvoří z lidské podstaty věci posilující lásku, dobro, soudržnost v těžké době i za cenu vlastního nepohodlí a izolace, to všechno byl Luděk Eliáš. Věřím, že nejenom pro mne. Věřím, že jeho duchovní šifra rezonuje v mnoha lidech. A při pomyšlení na něho zůstanou stejně jako já v hluboké účtě ozáření jeho silou a usměvavým něžným lidstvím. Zapaluji ještě jednu šábesovou svíčku a říkám nahlas: „Ludku, zůstáváš i nyní moje nikdy nezacházející sluníčko. Děkuji Ti.“

Mrač 14. července 2018

Vzpomínka na vzácnou kamarádku

Seznámily jsme se za krutých okolností v Terezíně a potom v Osvětimi. Jde o Hanku Wertheimerovou, rozenou Weingartemovou. Narodila se ve Znojmě, 12. prosince. Obě jsme se narodily v roce 1929. Staly jsme se věrnými kamarádkami až do současnosti, kdy nás Hanka náhle a navždy opustila. Říká se, že přátelství, získané v těžkých dobách, je trvalého rázu a asi to je pravda. Po návratu z koncentráků nás strčily do nemocnice v Podolí. Tehdy to byla normální nemocnice, teď je to už léta známá porodnice. V této porodnici pracovala jako lékařka pediatrička Raja Engländerová-Lodinová. Tenkrát, po mém návratu, jsem byla sama na pokoji a Hanka ve vedlejších. Hned druhý den se u mé postele sešlo celé lékařské konzilium a nade mnou jen mávli rukou – to je Bergen-Belsen (otrávená voda a rozemleté sklo v chlebu). Já jsem si však řekla, tak to teda ne, všechny útrapy jsem vydržela, tak přežiji i toto. Neměla jsem ovšem žádné oblečení, což mi nakonec půjčila Hanka. Nějak se mi podařilo (nevím jak) dostat se z nemocnice, a tak jsem si sedla na chodník. Tam se mne ujal nějaký pán (asi si všiml toho čísla na ruce) a ptal se mne, jestli nepotřebuji pomoc. Pak už nevím, jakým způsobem mě dostal do Vršovic, kde jsem si pamatovala, kde bydlí má příbuzná (sestřenice druhý den Hance oblečení vrátila). Tato příhoda zpevnila naše přátelství a s Hankou jsme se potom stále stýkaly až do její emigrace do Izraele. Jezdila potom často do Čech a my jsme za ní byli několikrát v Tel Avivu. Byla nás i vyprovodit na letišti při našem odletu domů. Tam nám dělala tlumočnicka (já neumím ivrit, chtěli toho hodně vědět, a tak se nás ptali, u koho jsme byli, s kým jsme se stýkali apod.).

Něco málo o její rodině. Moc si toho po těch letech už nepamatují. Tatínek – pan Weingartem zahynul pravděpodobně v Osvětimi. Její maminka pracovala už za války v Praze na Židovské obci. Co se s ní stalo potom, nevím. Hanka žila v Praze, kde chodila také do školy, pravděpodobně do židovské. Chodili jsme všichni na Hagibor, kde jsme pilně cvičili. Bylo to moc pěkné období a vzájemně jsme se tam lépe poznali. Hagibor byl totiž jediné místo, kam jsme ještě směli chodit. Většinou pěšky, tramvají jsme už nesměli a ve 20.00 hodin jsme už všichni židé museli být doma. Ještě k Hagiboru – tam se hrál hlavně Vötterball (vybíjená), a Hanka hrála výborně, byla nejlepší.

V Terezíně jsme my, trochu starší, chodily do zahrady, kde jsme plely a ošetřovaly zeleninu. Také se tam dalo občas něco ukrást. Naše vychovatelky se velice snažily nás něco naučit, abychom nebyly úplně bezprizorní po návratu do vytouženého domova. I kulturně jsme se snažily trochu žít. Například se tam nacvičil Brundibar, který se dnes hraje po celém světě.

Z Osvětimi jsme se dostaly v roce 1944 do Hamburku, pryč z toho strašného pekla. A potom pochodem smrti do Bergen-Belsenu. To místo se nedá slovy popsát. Prostě bylo příšerné, ale to už jsem popisovala při našem návratu domů.

Hanka Wertheimerová a Brigita Bakovská

Na Hanku jsem myslela velice často a nikdy na toto přátelství nezapomenu. Byla to báječná žena, zemřela na jaře letošního roku. Prosím všechny, kdo jste ji znali, vzpomeňte na milou a přátelskou ženu. Děkuji.

Brigita Bakovská

V neděli 26. srpna zemřela **Edita Kosinová** ve věku nedožitých 97. narozenin. Narodila se 17. prosince 1921. Budeme na ni vzpomínat.

Vzpomínka na rodinu Winternitzovu

Na pátek 21. září 2018 od 14.30 hodin chystá spolek N ZIKARON odhalení *kamenů zmizelých* členům rodiny Winternitzovy v Panské ulici. Mnozí z nás měli to štěstí a setkali se s velmi vitální dámou s nadhledem, s paní Leopoldinou Šimonovou, roz. Winternitzovou. Trpělivě a opakovaně vyprávěla o své válečné zkušenosti, o svém životě v předválečném Jindřichově Hradci, ale i o svých sourozencích, kteří válečné doby nepřežili. Právě jim se náš spolek rozhodl věnovat vzpomínku v podobě již zmíněných *kamenů zmizelých*. Jde o Jiřího Winternitze (roč. 1908), Olgu Winternitzovou (roč. 1907), Marii Schönovou, roz. Winternitzovou (roč. 1915) a její malou dcerku Marcelku Schönovou (roč. 1936). Všichni čtyři nastoupili svou cestu transportem Aw vypraveným z Třebíče dne 22. května 1942 do Terezína a poté postupně zmizeli v dalších koncentračních táborech. Pro úplnost je třeba zmínit, že do výčtu sourozenců paní Diny, jak ji její přátelé nazývali, patřila ještě sestra Markéta Schönová s osvojenými dcerkami Alicí a Evou, která byla deportována z Prahy již v únoru 1942 a její stopa končí v dubnu 1942 v ghettu ve Varšavě.

Budeme rádi, pokud svou přítomností podpoříte toto shromáždění.

Marta Lebllová

Ocenění tvořivým

Michaela Vidláková, foto Radim Nytl

Dne 6. května proběhlo opět v Terezíně ocenění vítězů letošní literární a výtvarné soutěže vyhlašované každoročně Památkem Terezín (PT). Letošní zadání neslo název Domov.

Podrobnější úvod do soutěže pak říkal:

„Kisch bydlel v zařízeném pokoji v ubohé newyorské čtvrti – muž exilu, který zde našel klid. Jako jiní političtí emigranti oné hořké epochy bydlel už v mnoha zemích, aniž věděl, kdy bude muset putovat dál nebo z čeho bude živ nebo jak s ním bude jednat policie nového státu.“

Uvedená vzpomínka z pera amerického spisovatele Alberta Maltze popisuje osud známého politického, zároveň i židovského československého uprchlíka, kterým byl novinář a spisovatel Egon Ervín Kisch. Ten pobýval po okupaci Československa nacistickým Německem ve Francii, USA a Mexiku, z něhož se po druhé světové válce vrátil zpět do vlasti. Podobný osud zažívali mnozí další podobně postižení, kteří utíkali po roce 1933 nejprve z Německem ohrožených a posléze obsazených zemí.

Pokuste se zamyslet, co pro ně mohla znamenat ztráta domova. S jakými těžkostmi se museli v zahraničí potýkat? Jak na ně nahlíželi tamní lidé? Bylo pro ně snadné se mezi ně začlenit? A s jakými problémy se musejí potýkat dnešní lidé přecházející z různých důvodů ze svých domovů? Co pro vás znamená domov?

Soutěže se zúčastnilo neuvěřitelných 978 žáků ze 143 škol, z toho většina 758 soutěžících v části výtvarné a 220 bylo prací literárními.

Vybrané výtvarné práce byly vystaveny v předsálí, a už hned mě, jako ostatně i v dřívějších letech, zaujaly jak způsobem, jakým se k tématu vyjadřovaly, tak mnohdy i vysokou úrovní výtvarných technik.

Předávání cen pak probíhalo v kinosále. Ten byl plný a bzučel očekáváním jak včelí úl. Všichni v sále ale ihned ztichli, když se ve 13 hodin ozvala svižná hudba na klavír a nastoupily děti z Dětského sboru Brno, které pod vedením Valerie Mařašové a za klavírního doprovodu Galiny Aleshkevich zazpívaly úryvky z opery Carmen a několik písní z Dvořákových Moravských dvojzpěvů. Sklidily za to zasloužený potlesk.

Po uvítání hostů, mezi nimiž nechyběla starostka Terezína paní Hana Rožcová, ani paní Lenka Lajsková z Pedagogického muzea v Praze, uvítány byly i členky poroty, které vybíraly vítěze soutěže, a další hosté, mezi nimi i pan Jiří Polák, syn

Erika Poláka – historika, někdejšího významného pracovníka Památníku a pamětníka, jehož vzpomínky vyšly i knižně, i já jakožto zástupce TI, rovněž všichni účinkující podílející se na kulturním programu, a zejména ovšem všichni soutěžící a jejich doprovod. Nebylo možno také nevzpomenout na paní Hanu Greenfieldovou, někdejší vězeňkyni Terezína a dalších koncentračních táborů, která je zakladatelkou a první sponzorou této každoroční a neustále oblíbené soutěže.

Následovaly krátké pozdravy ředitele PT Jana Roubínka, paní starostky, o proslov jsem byla požádána i já. Proslovy si nepíši, nejraději vyprávím nějakou vzpomínku, která se mi vybaví v dané souvislosti – a právě téma soutěže „Domov“ je slovo, které i mne silně oslovilo a přimělo k zamyšlení, co a kdy pro mne je nebo bylo domovem. Samozřejmě jsem nemohla vynechat jeden svůj dočasný domov, terezínský „Heim“, který mi dal i mnoho do pozdějšího života. Hlavně něco velice důležitého: totiž co musí člověk dělat, aby měl **kamarády**. Musí totiž především sám být **kamarád**.

Následovala hlavní část programu, předávání cen. Soutěžící byli rozděleni do 3 věkových kategorií, každá byla oceňována samostatně. U literárních prací Mgr. Špringl, vedoucí vzdělávacího odd. PT, vždy publikum seznámil se základní myšlenkou práce, výtvarné práce byly promítány na velké plátno. V každé kategorii byla navíc vždy udělována ještě zvláštní cena Erika Poláka, na niž přispívá TI, proto jsme k jejich předání byli vyzváni my dva, Jiří Polák a já. Každý z vítězů dostal diplom, věcnou cenu a obálku s finanční odměnou.

Závěr programu patřil opět Dětskému sboru s výběrem z Janáčkovy Moravské poezie v písních a nakonec zazněla píseň z „Květovaného koně“, veršovaného slabikáře, který vytvořili pro terezínské děti Norbert Frýd a Karel Reiner.

Vítězné ukázky ze soutěže budeme průběžně otiskovat v časopise TI. Já jen vždy lituji, že máme možnost se seznámit jenom s tou částí prací, které byly oceněny. Jsem přesvědčena, že i mezi neoceněnými pracemi je mnoho hodnotných děl, která bohužel uniknou naší pozornosti. Když jsem totiž jednou před lety prohlížela desky s došlými pracemi, byla bych si jich vybrala spoustu a moc pěkných, jenže bohužel počet vítězů je omezen.

Oceněné studentské literární a výtvarné práce na téma: DOMOV

49°2'19.12" N, 17°48'53.55" E

**Magdaléna Vaculová, 17 let,
Gymnázium Uherské Hradiště
(2. kategorie, 1. místo)**

Každý z nás má svůj vlastní svět. Lidi, které má rád, věci, které ho obklopují, zkušenosti, které získal, místa, která zná. Pak ovšem existuje místo, které se díky své minulosti podstatně liší od všech ostatních. Domov.

Domov není jen místem, kde skládáme své kosti k odpočinku, kde se cítíme bezpečně, nevracíme se tam jenom proto, že to tak dělají všichni ostatní. Domov je mnohem víc. Naše srdce je vryté v jeho základech, je to místo, kam utíkáme, když jsme nesví, jenom proto, abychom někomu patřili. Je to chrám vybudovaný na lásce našich blízkých, kam utíkáme před vichřicí nejistoty nebo sami před sebou, když se svět kolem roztéká a obzor se rozpouští v lepivých vodách strachu. Domov je přirozeně vytvořený čistý prázdný prostor, kam se chodíme nadechnout, když už dál nedokážeme ignorovat pocit, že se dusíme.

Vrací zaprášené vzpomínky. Něco matného v paměti, a drásavého v srdci má zase svou konkrétní podobu, vrací se mu ona pověstná moc. Domov je naše dětství, vyrůstání, bolestivé neúspěchy, chvíle štěstí v hmatatelné podobě. O jeho stěny se opíráme, když nohy nemohou jít dál, do jeho útrob

se ukrýváme, když nás ničí to, že jsme ničí, jeho střecha nás brání před bodavými slovy, která jako meteority dopadají na její konstrukci a bez úspěchu se zase odrážejí zpět.

A když pak zažijeme chvíli, kdy klid stéká po tváři až do srdce a všechno je tak, jak má být, znovu bereme za kliku a otvíráme dveře vstříc světu, který se na nás v tu ránu vrhne a roztrhá nás na kusy, abychom se pak znovu mohli vrátit domů, uzdravit se.

Domov je prostor, ve kterém jsme se (znovu) narodili, abychom tam mohli s radostí v srdci umřít. Nedá se nahradit, člověk se už nikdy nezbaví toho zlatého znamení, přesných souřadnic žhnoucích v srdci.

Abychom se neztratili v labyrintu lží, vztahů a nepochopitelného chování lidských bytostí tam venku, musíme znát spleť chodby k našim domovům, musíme vědět, kam se máme vrátit, kdy, a jakou cestou.

A nikdy nesmíme opustit stopy rodinných bouří, zaschlé slzy, co se uchovaly na podlaze, skvrny po plamenech, co potetovaly holé zdi, nikdy nevyřešené křivdy matek a dcer. Nesmíme zastavit dech této budovy. Ztráta domova způsobí nezacelitelné trhliny v lidské duši. Jméno na domovním zvonku, přátelé tvého mládí, nikdy neutuchající radost dětských dní, to všechno mizí, stává se legendou, nedá se spoutat. A pak po světě chodí tisíce neklidných duší, které navěky bloudí ve snu jednoho místa.

Tereza Palečková, 14 let, ZŠ a MŠ Šarátice (2. kategorie, 5. místo)

Z DRAKŮ NA OVEČKY

**Markéta Plešková, 17 let,
Gymnázium Praha 5, Na Zatlance 11
(2. kategorie, 4. místo)**

Minutová ručička se konečně přesunula do svislé polohy, Milada vstala od stolu a protáhla se. Každý den byl poslední dobou stejně k nevydržení. Hory papírů, naštvaní zákazníci, vleklé hodiny a sluníčko za oknem. Víkend v nedohlednu a prázdný byt, taková byla její tehdejší realita.

Poštu zvládala opustit v rekordním čase. Jen si přehodit tašku přes rameno a nezapomenout kabátek na opěradle židle a byla na chodníku. Tam si zapálila a loudavým krokem se vydala na tramvaj. Praha tehdy vypadala, jako kdyby rozkvétala. Čerstvě vyrůstající květiny na Petříně zdobily až agresivně zelenou trávu. Mraky na obloze se pro potěšení přihlížejících měnily před očima z draků na ovečky. Lidé v ulicích chodili pomaleji, bezcílněji. Venčili psy nebo sami sebe, nikam nespěchali a celá atmosféra působila nepatřičně optimisticky.

Miladu to neskutečně vytáčelo. Přála si, aby svět odrázel její náladu, aby aspoň v očích kolemjdoucích zahlédla důkaz, že tohle se neděje jenom jí. Přála si, aby ta mýdlová bublina jménem jaro splaskla a lidé pochopili, že zima ještě neodešla. Zima ne.

Tramvaj byla přeplněná, jako ostatně všechno. Sednout jí nikdo nepustil, ačkoliv si byla jistá, že vypadá nejméně o deset let starší. Celé čtyři zastávky se na ni lepil optimistický dav. V duchu si slíbila, že po příští výplatě si pořídí kolo.

Jak se jaro zhouplo do léta, do onoho pozdního léta, optimismus polevil. Miladina špatná nálada ale zůstala. Návraty do bytu se pro ni stávaly stále větším trestem. Máloco v sobě totiž mělo tolik prázdných míst. A všechna ta místa odkazovala k němu, k němu, k němu. Nekonečné echo obviňování. Ale jestli obviňovala ji nebo jeho, to nevěděla.

Hodiny ukazovaly šest hodin a ona nevěděla, co se životem. Když se tenkrát pohádali, byla si jistá, že když tu zůstane, bude šťastnější. Svobodnější. Doma. Vyčítala mu slabost a on se nebránil. A potom odjel.

Vzal s sebou všechna místa, která kdy chtěla navštívit, odvezl její zálibu v obrazech, v procházkách do přírody. Už ani nechtěla psa. Jako by do toho svého ztraceného kufříku vtěsnal celý její život. Sebral jí všechny kotvy a Miladu už tu najednou nic nedrželo. Jenže už bylo příliš pozdě a ona se v obrovské kleci vznášela nepřipoutaná, ode zdi ke zdi, až byla samá modřina.

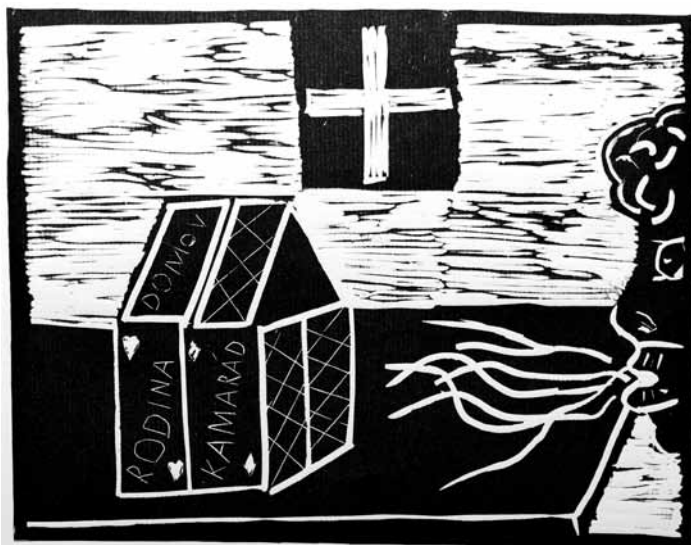
Zpočátku se snažila vzdorovat. Chodila do divadla, na výstavy, aby se rozptýlila. S kamarádkami vysedávala v parcích a obdivovala jejich novorozeňata, rodičům chodila vařit. Nepomáhalo to. Večer, když hleděla na své přibývajících vrásky do zrcadla, připadala si jako želé. Ohebná a přizpůsobivá a vždycky veselá, vždycky bez duše a bez vlastního názoru.

Navíc tu byl ten dopis. Ležel na stole už měsíce. Milada ho poctivě otírala pokaždé, když kuchyň uklízela, ale jinak se ho ani nedotkla. Když tehdy přišel, pečlivě prohlédla adresu odesílatele (Toronto, Kanada) a adresáta (slečna Milada Vrabcová, Nádražní 21, Praha 5, Československá socialistická republika). Na světle se snažila prohlédnout i vnitřek obálky. Byla poměrně tenká, nemohlo v ní být víc než několik papírů. Inkoust neprosvítal. A ona se neodhodlala dopis otevřít. Řekla mu přece jasné ne. Ne, které se ve vzteku nevztahovalo jen k odjezdu, ale i ke vztahu. Oba to věděli. Co jiného jí mohl vrátit, než obvinění, sebeobhajobu a stránky vědomé si předchozího ponížení? Nechtěla to číst.

Až když se jí dveře zavřely, pocítila touhu taky utéct. Opustit to, co si myslela, že k ní už navždycky patří. Ale bylo už pozdě a utíkat mohla jedině na tramvaj cestou do nenáviděné práce.

Trvalo to několik, spoustu let, ale nakonec ji vzpomínky přece přestaly tolik pálit. Dokonce ho začala trochu litovat. Život v cizině pro něj určitě nebyl lehký, ani doma přece neměl rád změny. A být na svobodě neznamenovalo svobodu úplnou, hranice vždycky omezuje obě strany, nehledě na to, kdo ji postaví.

Na podzim toho života se rozhodla, že ve svém bytě přestaví nábytek, jen tak, aby na vlastní kůži vyzkoušela, jak chutná změna. V tu dobu, v ten podzim, se měl přestavit nábytek i ve veřejném životě, to přišlo ale až později. Až potom, co Milada stěhovala velký jídelní stůl, s nímž jí nikdo nepomohl, až potom, co si celá udýchaná všimla, že u zdi zůstala tenká zohýbaná obálka, až potom, co ji roztřesenými rukama zvedla, odhrnula si vlasy z čela a posadila se na jedinou nepřesunutou židli. Až potom, co dopis otevřela a z hromádky čistých papírů na ni vypadla více než třicet let prošlá jízdenka na vlak. Až potom, co si na zažloutlém papíře přečetla krátké „*Ještě není pozdě!*“.

**Josef Smrček, 12 let, Gymnázium Vysoké Mýto
(2. kategorie, 8. místo)**

Domov je když...

**Jiřina Kroupová, 17 let,
SŠ hotelnictví a společného stravování,
Teplice nad Metují
(2. kategorie, 7. místo)**

Otvírám dveře. S hlubokým nádechem zvedám nohu a vcházím do šedivého podzimního dne. Šero pomalu pohlcuje vše kolem. Opět se nadechnu. Vzduch je hřejivý s lehkou vůní sena a usychajícího deště. Tato pro mě tak známá vůně, která provází celé mé léto, však pomalu mizí, zaniká. Právě opouštím dům, který by jiní nazývali domovem. Já však nemohu. Nemohu, neboť nechci lhát. Ano, žije zde má rodina, to však pro mě nemá žádný význam. Rodiče se opět hádají. Napětí by se dalo krájet. Toto není to místo, které bych považovala za svůj domov.

Kráčím po kraji asfaltové cesty. Rozhlížím se. Tohle je můj domov? Lidé stojící na svých zahradách s falešnými úsměvy na rtech, kteří předstírají šťastné rodiny. Oči nikdy nelžou, a proto vím, že je to jen hra. Nikdo z nich mě nevidí rád. Nikdo z nich není přející a dobrosrdečný. Žiji zde už šestnáct let, znám je všechny. Stydím se, když mě někdo spojí s touto vesnicí. Je mi zle, vše ve mně se kroutí nelibostí. Ale za co se stydím? Moc dobře to vím. Bydlím na zvláštním místě. Hloupí lidé jsou zde váženější než chytří. Ti, co nic nedělají, si přivlastňují úspěchy druhých. Kdybyste přece jen něco dokázali, tak se vám ještě „u piva“ společně všichni zasmějí. Nechápu to. Copak to je správně? Je správně, že chytří, vzdělaní, pracovití a úspěšní lidé jsou k smíchu většinou? Zde není můj domov ani mi blízcí. Nepatřím sem a ani patřit nechci.

Zrychlím tempo. Má cesta prudce mění směr. Silnice se mění v louku, domy v les. Přestože mířím výš a výš, můj dech je stále volný. Studený severní vítr mne štípe do tváří. Náhle není po horkém létu ani stopy. Na okamžik se zastavím. Vzduch je jiný, lehčí. Zbaven všech slov mě obšťastňuje klidnou melodií přicházejícího večera. Ptačí zpěv, loučící se s končícím dnem, dosud tlumený rozhovor o zbytečnostech nyní silně doléhá do mých uší. Stejně tak první hvězdy, které přes světlá slídívých očí nemohly být spatřeny, se nyní třpytí na obloze jako poslové dobrých zpráv. Šeptají, že vše bude lepší.

Opět se dávám na cestu. Hledám odpověď na otázku domova. Nenalézám ji, avšak nepřestávám doufat. V mysli se mi jeví jasná vzpomínka na místo mému srdci drahé. Les je hustší a plný balvanů. Poslední kroky mne dělí od oázy klidu. Šplhám po kamení, vytahuji se nahoru. Jsem tu. Skála velikosti menšího ostrůvku pokrytá kobercem spleteným z mechu a spadaného jehličí. Nebe je skryto za zelenými korunami stromů. U kořenů stromů se krčí houby. Stráží toto místo před nezvanými hosty.

Sedám si na okraj. Nohy mám spuštěné dolů do prázdna, kývou se v rytmu lesního vánku. Má mysl, věčně ostražitá

jako pasoucí se srna, může konečně spočinout a užít si začínající představení. Sleduji, jak se slunce pomalu blíží k zemi. Mizí v moři měděných listů, které se rozprostírá pode mnou. Celé údolí je tvořeno lesem bukových stromů. Má srna spí, protože je v bezpečí, je doma. Zde mohu být sama sebou, nemusím si na nic hrát. Mohu dělat cokoli, po čem mé srdce prahne. Vřelá náruč stromů mě vítá, skýtá mi bezpečí. Tohle je místo, kde mám být. Tady je můj domov...

Kde domov můj?

**Cristina Dubenco, 19 let,
SŠ informatiky, poštovníctví
a finančnictví, Brno
(3. kategorie, 2. místo)**

Domov je nejposvátnější paměť mého dětství, mé první kroky, první slovo, vzpomínky na vše, co bylo nejlepší a nejčistší.

Kdy se řekne domov, každý si představí svoji rodinu, lásku, bezpečí a důvěru. V našich duších je domov oltář, před kterým klečíme, oči zalité slzami štěstí a bolesti, touhy a lásky. Vzpomínky strávené v dětství vždy zůstanou v našem srdci a vždy nás budou doprovázet.

Co pro mě znamená domov?

Domov je pro mě svaté místo, kde mi rodiče dali život, kde mě vychovali, kde mě naučili, co je dobré a špatné.

Můj domov je v Moldavsku.

Moldavsko je domovem mých předků, ale také místem, kde se cítím nejlépe.

U nás se říká, že rodičovský dům se nikdy neprodává, a já s tím souhlasím. Mám ho ráda, protože tam můžu být sama sebou, dělat všechno, co mi prochází hlavou. Je tam krásná příroda a čerstvý vzduch. Tohle všechno mi chybí. Musela jsem z rodinných důvodů odjet do České republiky. Z počátku bylo zajímavé poznávat českou kulturu, ochutnávat tradiční jídla, chodit po památkách, poznat něco nového. Po nějaké době jsem však měla zvláštní pocity, nechtěla jsem nic. Kromě jediného: jet domů. Tehdy jsem pochopila, co pro mě domov znamená.

Domov bude vždy zachován v mé duši s nejčistšími vzpomínkami, jsou to vzpomínky na mé sladké dětství. V mém srdci budou hořet nadále jako malý plamínek ohně.

**Poznámka učitelky PhDr. Marty Kalčíkové:
Studentka žije v České republice teprve tři roky.
Náhle osiřela a odjela k nám za svým dospělým
starším bratrem, který ji s rodinou vychovává.**

Krásné setkání na 60. jubileu ASF

Již mnoho let jsem členkou výboru Servitus, který v Česku zastupuje německou Aktion Sühnezeichen-Friedensdienste (ASF), organizaci, která vysílá z Německa dobrovolníky do zemí kdysi napadených hitlerovci, aby prací pro mír smiřovali někdejší nepřátelství. V Česku tak vždy na celý rok pracují mladí lidé v různých sociálních službách, jeden takový dobrovolník je např. na Židovské obci v Praze, jiný v Brně, jeden zas jako průvodce německých skupin v Památníku Terezín. Také jezdí na letní tábory pracovat např. při úpravě židovských hřbitovů. A tak jsem byla jako člen výboru i jako pamětník holocaustu letos Servitem vyslána na dny 24.–27. 5. do Berlína na slavnostní setkání ASF u příležitosti 60. výročí založení organizace.

Účastníci ze všech možných měst a zemí byli ubytováni v jednoduchém ale pěkném, pohodlném hotelu v centru Berlína, program na ty dny byl dost našlapaný. Pozváno bylo i víc pamětníků z Polska, Ukrajiny, USA, Litvy aj. Přijela jsem vlakem – a jak jsem byla po cestování přece trochu unavená, šla jsem se osvěžit na terasu na kafe. Rozhlížím se po stolcích – a najednou – první člověk, na něhož pohlédnu, se mi zdá povědomý. Trošku tázavě pronesu: „Jehuda Bacon?“ Udiveně vzhledne, že ano, nemýlím se. Snad prý jsme se někde někdy už viděli. No ano, říkám, v Izraeli, v kibucu Givat Chajim, na jednom z každoročních květnových srazů. Ale asi už je to dost dávno.

Okamžitě mě objal, nadšen z toho setkání, a hned „tykáme si, vidí?“ – a pak už jsme byli skoro u všeho, vedeni jakousi náhodou, po všechny ty další tři

dny spolu. Nikdy jsme se nedomluvili, kdy a kde, ale pořád jsme se potkávali v pravou chvíli – při snídani, při odjezdu na program, i na slavnostním obědě pořádaném pro pamětníky a jejich doprovod na Ministerstvu zahraničí jsme měli přidělena místa vedle sebe. A pořád jsme si měli co povídat, na co vzpomínat. Jehuda je původně Ostravák a taky jeden z „Birkenau Boys“, chtěl proto, ať mu povídám o Pavlovi Wernerovi. Jindy, když se při obědě ptali, kdo si bude přát polévku, špitli jsme současně: „*Bitte, nehmen Sie Ihre Suppe?*“ – a hned jsme oba věděli, na co v tu chvíli myslíme. Při řeči o letních táborech ASF nám opět oběma přijde na mysl Kamenice 1945 a Přemysl Pitter. V pátek večer jsme sice měli nějaký program – a docela zajímavý, ale Jehuda prohlásil, že to zařadili pro nás dost nešikovně, stačí, že všem židovským pamětníkům právě na sobotu dopoledne naplánovali jejich workshopy – každý měl svou místnost a své publikum, podle toho, koho si kdo z účastníků sněmu vybral. Ovšem navzájem jsme se proto bohužel slyšet nemohli. A do synagogy zajít taky ne.

A tak tedy Jehuda navrhl, co kdybychom aspoň v pátek večer spolu zašli na uvítání soboty do té krásné synagogy se zlatou kopulí? Tak jsme šli „za školu“. Na kabalat šabat se nám moc líbilo. Většina přítomných se znala, a tak se nás ptali, kdo jsme my – a když jsme se představili a vysvětlili, kde se tam bereme, tak nás velice srdečně přivítali.

Je to malá, reformovaná pospolitost, v čele s rabínkou a kantorem, ale většinu modliteb zpívali všichni.

Jehuda, už je mu 87 let, měl jako většina přeživších svého průvodce. Byl jím Jens, nesmírně milý Němec, se kterým se přátelí už léta a který mu dělá i uměleckého manažera (i tu pražskou výstavu, o níž jsme nedávno referovali, zajišťoval Jehudovi právě on). Doprovázel ho i na tomto sjezdu a pečlivě se o něj staral, jako by byl jeho syn. Také do synagogy šel s námi, nazpět pak krásnou dlouhou procházkou podél Sprévy, příjemně přerušenu posezením u dobré večere.

Vyvrcholením jubilejních dní byl slavnostní akt, který se konal v neděli dopoledne po předchozí evangelické bohoslužbě v berlínském dómu, za účasti německého prezidenta a mnoha dalších významných osobností, včetně izraelského velvyslance v Německu. Slavnostní proslov za pamětníky pronesl právě Jehuda a sklídl skutečně veliký dlouhotrvající potlesk publika.

Když jsem se pak odpoledne před odjezdem domů loučila, nebylo nám lehkou. Nikomu z nás tře. I Jens, Jehudův německý průvodce, byl naměkko. Jehuda mě sice zval, ať zas přijedu do Izraele a ať se nezapomenu u něj v Jeruzalémě zastavit – no, doufejme, že to „na shledanou“ bude platit doopravdy – ne jako při loučení kdysi dávno...

Ale bylo to opravdu krásné setkání!

Michaela Vidláková

Otevřený dopis pí Anně Hájkové

Je mi nesmírně líto, že pomlouváte Terezínskou iniciativu – spolek bývalých vězňů Terezína a následných koncentračních táborů – v článku, otištěném v Lidových novinách 8. září 2018. Myslím, že není třeba „zatahovat“ celostátní deník do problematiky, která většinové společnosti nic neříká. A taky to vůbec není „fair“.

Před časem jste nám do redakce poslala prosbu o zveřejnění výzvy, v níž hledáte někoho, kdo si pamatuje na Jana Mautnera. Napsala jste: „Už nepíšu česky moc dobře, kdybyste to mohl zredigovat, byla bych Vám vděčná.“ Vaší žádosti jsem samozřejmě vyhověl. V původním textu byly formulace, pro náš časopis naprosto nevhodné. Např., cituji: „*Dodneška se ale tradují homofobní osočení, podle kterých byl Hirsch sexuálně přitahován k mladým chlapcům. Místo aby se výzkum tímto homofobním označením jako je pederast analyticky zabýval – tato stigmatizace ukazuje hranice tolerance vůči teplému cizinci Hirschovi* – bývá nezmíněn.“

Po opakovaném e-mailovém dopisování jsem Vám poslal finální verzi, kterou jsme jednomyslně schválili na redakční radě a na schůzi předsednictva Terezínské iniciativy, mimochodem opět jednomyslně. A co je ještě důležitější – tuto **finální verzi, která také byla v našem časopise (TI č. 91, s. 19) zveřejněna – jste schválila a autorizovala.**

A tak vůbec nechápu, nač si vlastně stěžujete. Stále neohláte pochopit, že dnes žijící přeživší byli tehdy dětmi a dost možná neměli vůbec ponětí o tom, že něco jako homosexualita existuje. Nehleď na to, že měli úplně jiné starosti.

Fredy Hirsch je pro ně natolik úžasná postava, která jim v těžkých chvílích pomáhala a dělala jim život o něco snesitelnějším. Mimochodem i můj otec byl jedním z opatrovníků v dětském bloku v Osvětimi. Ze zvědavosti jsem se ho několikrát ptal na Fredyho Hirsche, zvláště v souvislosti s jeho homosexuální orientací. „My starší jsme to samozřejmě věděli, ale nikdy a nikdo to neřešil a Fredy nikdy děti ani v nejmenším nezneužíval a rozhodně nebyl pederast. Byl to úžasný člověk!“

Paní Hájková, zřejmě jste, ať už z jakýchkoliv důvodů, homosexualitou příliš zaujatá, považujete ji za alfu a omegu života a na celý svět se díváte jen tímto prizmatem. Věnujete se pro Terezínskou iniciativu nepodstatnými fakty. My řešíme přeci jen cosi jiného, a tak nás, prosím, nechte dělat naši – snad záslužnou – práci.

Michal Stránský
za předsednictvo Terezínské iniciativy

Fredyho sexuální preference? Irelevantní!

Přečetla jsem si článek paní Anny Hájkové *Utajená láska v době holokaustu*, v Lidových novinách ze dne 8. září 2018.

Paní Hájková píše:

„*Fredy Hirsch prý míval sex s vojáky wehrmachtu. Jde o ničím nepodložené tvrzení Dity Polach-Krausové, které bylo tehdy 12 let. Je ale vysoce nepravděpodobné, že by se 25letý homosexuál svěřoval se svým sexuálním životem předpubertální dívce.*“

Je to opravdu nejen nepravděpodobné, ale i naprosto nepravdivé.

Nevím, odkud paní Hájková obdržela toto absurdní tvrzení. Nikdy jsem tato slova nevyřkla, ani nic podobného. Ano, byla jsem dívka, již čtrnáctiletá a ne dvanáctiletá, a byla jsem zaměstnaná na dětském bloku v tzv. Rodinném táboře v Osvětimi jako knihovnice (viz Osvětimská knihovnice Antonia Iturbeho).

Často vypravuji mládeži o Fredym jak v Izraeli, tak i v Česku, Německu a v Americe. Zнала jsem ho již z pražského Hagiboru i z Terezína. Nezmiňuji se o jeho sexuální preferenci, protože ji považuji za irrelevantní. Proč podtrhovat homosexualitu? Cožpak to děláme u jiných umělců, spisovatelů, skladatelů, o kterých je také známo, že byli homosexuálové? Fredy byl také umělec, umělec vychovatel. Je jeho homosexualita tak důležitá, aby si zasluhovala celou stránku v novinách?

Mám za to, že postoj Terezínské iniciativy je podobný mému. Myslím, že jejich neochota uveřejnit detaily o vztahu Jendy Mautnera (tak ho nazýval můj manžel Ota, se kterým byl jak v sionistickém hnutí, tak v koncentračním táboře Schwarzhede) s Fredym není zneuctění Fredyho jména, ale názor, že co se děje u někoho v ložnici, je jeho privátní záležitost.

Fredyho osobnost nám byla příkladem, učil nás být poctivými, nelhat, respektovat jeden druhého a dbát na tělesnou čistotu i v těch nepopsatelných podmínkách, které vládly v Osvětimi. Obdivovali jsme jeho sebejistotu ve styku s esesáky.

Jako všichni ostatní jsem i já věděla, že Fredy je homosexuál. Avšak tento fakt neměl vliv na náš bezmezný obdiv k Fredymu.

Dita Krausová
text vyšel v Lidových novinách,
18. září 2018, s. 11

Prosba čtenářům našeho časopisu:

Prosím, napište do příštího čísla Váš názor, zejména Vy, kteří jste F. Hirsche znali. Předem děkuji.

Michal Stránský

POZVÁNKY NA 16. ŘÍJEN

V úterý 16. října tradičně vzpomeneme na zahájení transportů na Židovském hřbitově na Vinohradech u pamětního kamene lodžským ve 14.00 hodin položením květin. Pak se přesuneme k Parkhotelu, kde položíme kytici u pamětní desky, a od 17.00 hodin začne na nádraží v Bubnech tradiční Bubnování proti tichu mlčící většiny.

Předsednictvo TI

Dismanův rozhlasový dětský soubor Českého rozhlasu, který se dlouhodobě věnuje tématům z české historie 20. století zve na dvě představení. Konkrétně na hru sestavenou z pohádek, básní a dopisů *Ivana Martina Jirouse* s názvem „**Do velké krajiny Dudédu**“ a v druhé polovině večera na divadelní kus „...**A bolelo nebe**“, který se zabývá *internací dětí v terezínském ghettu*.

K oběma představením chce Post Bellum uspořádat krátkou debatu s hosty, kteří se mohou k právě zhlédnutému vyjádřit, zavzpomínat, něco k tomu doplnit, povzbudit dětské herce v divadelních aktivitách a v boji proti nenávisti.

Pořadatel zve (zejména přeživší) na toto představení, které se koná v úterý 16. října 2018 od 18.00 hodin ve velkém sále divadla Minor (Vodičkova 674/6, Praha 1). Pro přeživší i jejich doprovod je zajištěn vstup zdarma.

Hana Hubková bude případným zájemcům k dispozici a ráda zodpoví veškeré dotazy.

Ještě před akcí je možnost se s ní sejít a dohodnout se na podrobnostech a tématech krátké besedy. Zájemci, přihlaste se telefonicky nebo e-mailem na adrese:

Hana Hubková,
gsm: +420 777 188 383, e-mail: hana.hubkova@postbellum.cz
Post Bellum o.p.s., kancelář: Vodičkova 704/36,
sídlo: Štěpánská 704/61, 110 00, Praha 1

Paměť národa v roce 2015 - You Tube video

www.pametnaroda.cz

www.pribehynasichsousedu.cz

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@gmail.cz.
Redakční rada: Eva Fantová, Zoja Franklová, Doris Grozdanovičová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.

Číslo 92 vyšlo v září 2018.

MK ČR E 10779